

**Projekt upravljanja slivom reke Drine na
zapadnom Balkanu (PUSRD ZP – eng.
WBSRDM)**

Decembar 2015.

**OKVIR POLITIKE PRESELJENJA
SRBIJA**

Sadržaj

1	UVOD	3
1.1	Kratki opis Projekta.....	3
1.2	Obim i svrha okvira politike preseljenja (OPP - eng. RPF)	5
1.3	Potencijal za Otkup zemljišta/preseljenje i proces pregleda	5
2	Pravni okvir u Srbiji i zahtevi Svetske banke	7
2.1	Primenjiva politika SB-a	7
2.2	Pravni okvir u Srbiji	7
2.3	Razlike i rešenja.....	10
3	Ključni principi i preuzete obaveze za otkup zemljišta/preseljenje	11
4	Kvalifikovanost za kompenzaciju i prava.....	14
4.1	Kompenzacije i prava.....	14
4.2	Metodologija procene pogođene imovine	20
5	Objavljivanje informacija i javne konsultacije	23
6	Žalbeni mehanizam	24
7	Implementacija APP-a	26
7.1	Odgovornosti implementacije	26
7.2	Troškovi	26
7.3	Praćenje i izveštavanje	27
	Dodatak 1: Poređenje srpskog Zakona o eksproprijaciji sa zahtevima OP-a 4.12.....	28
	Dodatak 2: Struktura APP-a prema OP-u 4.12	31
	Dodatak 3: Uzorak formulara za žalbe.....	36
	Dodatak 4: Zapisnik sa Konsultativnog sastanka o OPP-u u Srbiji	37

1 UVOD

1.1 Kratki opis Projekta

Svetska banka (SB – eng. WB) podržava pripremu **Projekta upravljanja slivom reke Drine na zapadnom Balkanu** (PUSRDZB – eng. WBSRDM) (Projekt), koji finansira Globalni fond za okoliš (GEF), Specijalni fond za klimatske promene (SCCF)¹, sa ciljem pomoći za Srbiju, Crnu Goru i Bosnu i Hercegovinu (BiH) u izgradnji kapaciteta, te studijama i ulaganjima u jačanje kapaciteta njihovih vlada za planiranje i implementaciju integrisanog i kooperativnog međunarodnog upravljanje prekograničnim slivom reke Drine (SRD – eng. DRB) i rešavanje prilagođavanja klimatskim promenama u SRD-u, na osnovu "najboljih globalnih praksi", a u okviru integrisanog upravljanja vodnim resursima (IUVR – eng. IWRM), što uključuje obimne konsultacije s zainteresovanim stranama kako bi se osiguralo adekvatno učestvovanje javnosti. Osim toga, projekt će pomoći da se postignu ciljevi vezani za prilagođavanje klimatskim promenama (ali i ublažavanje klimatskih promena) i otpornosti na klimatske promene, kroz finansiranje i izgradnju kapaciteta za intervencije kako bi se moglo sprečiti i nositi s katastrofama povezanim sa klimatskim promenama, a posebno poplavama i sušama i time ispuniti kratkoročne i dugoročne ciljeve GEF-ove strategije za prilagođavanje na klimatske promene - SCCF. Planirani rok implementacije projekta je 38 mjeseci, počev od 2016. godine.

Komponente projekta

Tri komponente projekta su:

Komponenta 1:	Multi-državna saradnja u međunarodnom upravljanju rekom Drinom	Pod-komponenta 1A	Razvoj dogovorenog strateškog programa akcije kako bi prekogranični IUVR i prilagođavanje klimatskim promenama postali uobičajeni u nacionalnom planiranju
		Pod-komponenta 1B	Institucionalni razvoj i jačanje kapaciteta
Komponenta 2:	Pilot investicije za integrisano upravljanje slivom i otpornost na klimatske promene i upravljanje poplavama i sušama	Pod-komponenta 2A	Jačanje kapaciteta za otpornost na klimatske promene
		Pod-komponenta 2B	Pilot investicije za otpornost sliva na klimatske promene
Komponenta 3:	Upravljanje projektima i nadzor i evaluacija	Podrška za regionalni tim za upravljanje projektima koji se uspostavlja i odgovoran je za sveukupnu koordinaciju projekta na regionalnom nivou i timove za implementaciju projekata u svakoj od tri zemlje, koji će biti odgovorni za implementaciju svakodnevnih aktivnosti projekta na nacionalnom nivou.	

¹ SCCF je kreiran 2001. kako bi finansirao aktivnosti, programe i mere u vezi sa klimatskim promenama koje su komplementarne sa onima koje se finansiraju kroz fokusno područje za klimatske promene GEF-a. Prilagođavanje na klimatske promene je najviši prioritet SCCF-a.

Institucije odgovorne za implementaciju projekta

Projekt će provoditi ministarstva i/ili vladine agencije koji su odgovorni za upravljanje vodama u Srbiji, Crnoj Gori i BiH, a to su:

- u Srbiji je glavna odgovornost za implementaciju projekta pod Ministarstvom poljoprivrede i zaštite životne sredine, odnosno Republičke direkcije za vode;
- u Crnoj Gori će glavna odgovornost za implementaciju projekta biti u okviru Ministarstva finansija (Jedinica za tehničke usluge), a resorno ministarstvo je Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, koje će provoditi projekt kroz Direktorata za vode;
- u BiH je Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa odgovorno za implementaciju projekta što se tiče zajedničkih aktivnosti, kao i aktivnosti koje se nalaze u Federaciji BiH (FBiH), a Koordinacijska jedinica za projekte u poljoprivredi, koju je uspostavilo Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske (RS), je odgovorna za aktivnosti koje se nalaze u RS. Tehničku podršku u implementaciji projektnih aktivnosti će u FBiH provoditi Agencija za sliv rijeke Save u Sarajevu, a u RS-u Javno preduzeće "Vode Srpske" iz Bijeljine.

U svakoj od tri zemlje će biti utvrđeni timovi za implementaciju projekta (TIP – eng. PIT) koji su odgovorni za svakodnevnu implementaciju projektnih aktivnosti.

Sliv reke Drine (SRD – eng. DRB)

SRD, ukupne površine od 19,680 km² se prostire na teritoriji tri zemlje: BiH (deo SRD-a: 37,1%), Crna Gora (deo SRD-a: 31,6%) i Srbija (deo SRD-a: 30,5%) , dok 0,8% sliva pripada Albaniji (nije uključeno u obim projekta). Sa svojim visokim volumenom protoka i dobrom kvalitetom vode, SRD je dobio visoke ocene na listi područja sa velikim bogatstvom prirodnih resursa i razvojnih mogućnosti u regiji. To područje ima značajan potencijal hidroenergije (izveštaji kažu da je oko 60% još uvek neiskorišteno), kao i turističke atrakcije (uključujući UNESCO-vu svetsku baštinu kanjona Tare), koji je izvor izobilja biološke raznolikosti. Rudarstvo, proizvodnja, turizam i poljoprivreda kreiraju druge značajne ekonomske mogućnosti. SRD je dom oko 750.000 ljudi, a većina naselja je koncentrisana uz 346 km dugu reku Drinu i njene glavne pritoke.

Korisnici projekta

Projekt će imati brojne direktne i indirektne korisnike. Direktni korisnici Komponente 1 Projekta će biti gore navedenih pet državnih/entitetskih ministarstva, četiri direkcije za vode i četiri agencije za vode iz tri zemlje, kao i dvije institucije koje će biti odgovorne za prekograničnu saradnju u SRD (Operativna grupa za Drinu i Koordinacioni odbor). Indirektne koristi će osetiti celokupan ekosistem SRD-a, kao i svi korisnici voda Sliva (stanovnici u SRD-u, 56 opština, dva kantona u FBiH, tri regije u Srbiji, te celokupna poslovna zajednica u SRD-u). Direktni korisnici Komponenti 2 i 3 Projekta će biti četiri državne/entitetske hidrometeorološke institucije; ranjive zajednice na koje utiču hidrološki događaji; građani, okolišne NVO, udruženja građana i druga udruženja u SRD-u koje će biti ciljne grupe Kampanja za podizanje javne svesti; najmanje 35 dobitnika grantova koji će implementirati projekte kroz Šemu malih grantova; 4 regionalna i 25 opštinskih organa odgovornih za upravljanje Drinom (5 u RS-u, 2 u FBiH, 10 u Crnoj Gori, 8 u Srbiji) kroz pripremu različitih studija u vezi sa sprečavanjem poplava, poboljšanjem kvaliteta voda, ublažavanjem klimatskih promena; ekosistemi i populacija u 4 opštine i 4 komunalna preduzeća, koji će imati koristi od poboljšanja kvaliteta voda i pouzdanosti vodosnabdevanja. Indirektni korisnici

uključuju: ekonomske sektore osetljive na klimatske promene u SRD-u (energija, poljoprivreda, cestovni promet, građevina) koji će imati koristi od poboljšanih hidrometeoroloških usluga; a konzumenti će imati koristi od poboljšane proizvodnje kao rezultat poboljšanih usluga u pružanju hidrometeoroloških informacija.

1.2 Obim i svrha okvira politike preseljenja (OPP - eng. RPF)

Ovaj OPP ocrtava ključne principe otkupa zemljišta i preseljenja i ciljeve koje treba pratiti, organizacione aranžmane i kriterije projekta koje treba primeniti na pod-projekte koji se pripremaju tokom implementacije projekta kako bi se osiguralo adekvatno upravljanje otkupom zemljišta potrebnim za Projekt, te osiguralo da kvalifikovane, pogođene osobe dobiju pomoć u njihovim naporima za vraćanje ili poboljšanje njihovih životnih uslova, u skladu sa:

- zakonodavstvom koje je na snazi u Srbiji, te
- Operativnom politikom SB-a (OP) 4.12 za nedobrovoljno preseljenje (OP 4.12)² [2].

OPP je pripremljen pošto tačne lokacije pod-projekata, potencijalni uticaj na zemljište i obim preseljenja još nisu definisani. Nakon što specifične lokacije i uticaji budu poznati, OPP će voditi pripremu akcionih planova za preseljavanje (APP – eng. RAP) specifičnih za lokacije gde to bude primenjivo. APP-i će biti spremni za sve pod-projekte koji podrazumevaju preseljenje, kako bi se zadovoljile odredbe OP-a 4.12 i zahtevi lokalnog zakonodavstva u vezi otkupa zemljišta.

APP-i će uključivati popis stanovništva i istraživanje socio-ekonomskih informacija za nulto stanje; specifične stope i standarde kompenzacija; politike prava u vezi s dodatnim uticajima identifikovanim kroz popis ili istraživanje; opis lokacija za preseljenje i programe za poboljšanje ili obnovu izvora egzistencije i životnog standarda; raspored implementacije za aktivnosti preseljenja i detaljnu procenu troškova.

Struktura OPP-a prema OP-u 4.12 je navedena u Dodatku 2 ovog dokumenta.

Osim OP-a 4.12, također je kao vodeći dokument tokom pripreme ovog OPP-a korištena i Knjiga SB-a za nedobrovoljno preseljenje: planiranje i implementaciju razvojnih projekata u (2004)³.

1.3 Potencijal za okup zemljišta/preseljenje i proces pregleda

Cilj pod-komponente 2B projekta je podrška ulaganjima u pilot projekte koji utiču na smanjenje uticaja problema klimatskih promena u sve tri zemlje sliva. Potencijalni otkup zemljišta je povezan sa pilot projektima u okviru pod-komponente 2B.

Nekoliko pilot projekata u Srbiji su identifikovani u ovoj fazi pripreme projekta. Preliminarna lista pilot projekata uključuje:

	Naziv projekta	Kratak opis
1	Generalni projekat za zaštitu od poplava ravnice Mačva, dionica Loznica-	Cilj je zaštita od poplava ravnice Mačva, poljoprivrednog područja u Zapadnom SRB (800 km ² ukupno). Generalni projekat će omogućiti pripremu projektne dokumentacije i intenzivirati završetak zaštite od poplava za

² Dostupno na:

<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/PROJECTS/EXTPOLICIES/EXTOPMANUAL/0..contentMDK:20064610~menuPK:64701637~pagePK:64709096~piPK:64709108~theSitePK:502184~isCURL:J,00.html>

³ Dostupno na: <http://documents.worldbank.org/curated/en/2004/01/5159399/involuntarj-resettlement-sourcebook-planning-implementation-development-projects-vol-1-2>

Upravljanje vodama na zapadnom Balkanu u slivu reke Drine
Okvir politike preseljenja

	Badovinci	celokupno područje. Predloženi period izrade generalnog projekta je 12 meseci.
2	Nadogradnja postojeće zaštite od poplava od Reke Lim u Šarampovu u Opštini Prijepolje	Cilj je zaštita uzvodnog obalnog dela grada Prijepolja (Šarampov) od visokih voda Reke Lim. Centar grada Prijepolja sa 14.000 stanovnika se nalazi na 450 m.n.m. i ima zaštitu od poplava, ali Šarampov sa 1.000 stanovnika se nalazi na 445-448 m.n.m. i nije zaštićen od poplava. Naselja vrlo često doživljavaju poplave i štetu. Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine i JVP Srbije nameravaju poboljšati nivo zaštite od poplava uz obalu Reke Lim u naredne 2 godine. Optimalno rešenje za zaštitu od poplava se zasniva na kombinovanom sistemu: adaptirani nivo postojećeg terena uz određenu modifikaciju za postavljanje mobilne opreme za zaštitu od poplava: predlaže se izgradnja baze za postavljanje mobilne zaštite i nabavka opreme, napravljene za ovu deonicu i lokaciju. Realizacija ovog projekta će obezbediti unapređenje postojeće zaštite od poplava u Prijepolju, ali bi se mogao replicirati i u drugim delovima sliva reke Drine. Period implementacije projekta je 12 meseci.

Na osnovu provedene inicijalne detaljne analize (due diligence) i pregleda verovatnog otkupa zemljišta i uticaja preseljenja, procenjeno je da je potencijal za takve uticaje prihvatljivo nizak do umeren, s obzirom da će se pod-projekti unutar pod-komponente 2B uglavnom provoditi na zemljištu u vlasništvu opština ili drugih javnih tela. Na osnovu trenutno dostupnih podataka, nema očekivanog fizičkog preseljenja stanovnika (legalnih ili ilegalnih) ili ograničavanja pristupa resursima ili prihodima, kao rezultat projekta, a za projekt se ne očekuje da će za posledicu imati trajnu kupovinu stambenih i poslovnih objekata. Uticaji koji mogu biti povezani sa pilot projektima uključuju privremeno zauzimanje privatnih parcela za potrebe građevinskih radova (kao što su skladištenje materijala, pristup i sl.) ili za potrebe pripremnih radova (kao što je bušenje), uklanjanje pomoćnih objekata kao što su ograde, rezanje drveća u privatnom vlasništvu itd.

Pre podnošenja pilot projekata za razmatranje za finansiranje, TIP će pažljivo pregledati predložene projekte kako bi procenio da li će otkup zemljišta biti neophodan ili ne i u kojoj meri. **Važno je tokom tog pregleda uzeti u obzir da iako planirane aktivnosti projekta ne moraju imati uticaja u smislu kupovine zemljišta, pripremne investicione aktivnosti predviđene tokom perioda pripreme projekta (kao što su aktivnosti bušenja, čišćenje lokacije ili izgradnja pristupne ceste) mogu uključivati privremeni otkup zemljišta ili privremeno zauzimanje zemlje,** a u tom slučaju TIP mora osigurati da takve pripremne aktivnosti budu u skladu sa zahtevima ovog OPP-a. Osim toga, **predložene projekte, koji uključuju razvoj studija i projekata koji bi omogućili/preporučili izgradnju fizičke infrastrukture, treba pažljivo pregledati kako bi se utvrdili potencijalni uticaji povezani sa određenim kasnijim ulaganjima** (bez obzira na to da li takve buduće aktivnosti finansira Svetska banka ili drugi izvori).

Nakon procesa pregleda i utvrđivanja mogućih uticaja, TIP će dati izveštaj o rezultatima procesa selekcije Svetskoj banci i pripremiti OPP-e specifične za lokacije, osiguravajući da sve projektne aktivnosti budu u skladu sa zahtevima ovog OPP-a. OPP će biti dostavljen Svetskoj banci na pregled i odobravanje.

2 Pravni okvir u Srbiji i zahtevi Svetske banke

2.1 Primenjiva politika SB-e

Svi projekti koje finansira SB koji uključuju preseljenje, podležu OP-u 4.12, koji opisuje instrumente i postupke koji za cilj imaju izbegavanje ili ublažavanje negativnih ekonomskih, socijalnih i ekoloških problema koji se mogu pojaviti kao posledica oduzimanja zemljišta ili ograničenja pristupa zakonski zaštićenim parkovima i zaštićenim područjima. OP 4.12 aktivira ne samo fizičko preseljenje, već i gubitak zemljišta koji za rezultat ima preseljenje ili gubitak skloništa, gubitak imovine ili pristupa imovini i gubitak izvora prihoda i izvora egzistencije. Ukupni ciljevi OP-a 4.12 su sljedeći:

- Prisilno preseljenje treba izbegavati ili smanjiti ako je moguće, istražujući sve alternative projekta.
- Gde se ne može izbeći preseljenje, aktivnosti preseljenja trebaju biti organizovane i izvršene kao održivi razvojni programi, koji pružaju dovoljno investicionih resursa kako bi se osobama raseljenim projektom omogućilo da učestvuju u projektnim koristima. Raseljene osobe trebaju biti smisljeno konsultovane i treba ih poticati da učestvuju u planiranju i implementaciji programa preseljenja.
- Raseljene osobe treba pomoći u poboljšanju njihovog ranije obezbeđenog životnog standarda i izvora egzistencije (kapacitet zarade i nivoa proizvodnje), ili barem u obnavljanju istih.

OP 4.12 razlikuje sljedeće tri kategorije osoba za kvalifikovanost za kompenzaciju i pomoć:

- a) Osobe s formalnim prava na zemljište (uključujući običajna i tradicionalna prava priznata u skladu sa zakonima zemlje). Ove osobe dobijaju kompenzaciju za zemlju koju su izgubile i drugu pomoć u skladu s pravilima.
- b) Osobe koje nemaju formalna prava na zemlju u vreme početka popisa već polažu pravo na zemljišta i imovine, pod uslovom da su takva prava priznata prema zakonima zemlje ili postanu priznata kroz proces identifikovan u specifičnim planovima. Ove osobe dobijaju kompenzaciju za zemlju koju su izgubile i drugu pomoć u skladu s pravilima.
- c) Osobe bez prepoznatljivog zakonskog prava ili drugog prava na zemlju koju nastanjuju. Ove osobe dobijaju pomoć preseljenja kao kompenzaciju za zemljište koje zauzimaju i drugu pomoć po potrebi.

2.2 Pravni okvir u Srbiji

Ustav Srbije

Ustav Srbije⁴ kao najviši pravni akt, propisuje da se osobi može uskratiti pravo na vlasništvo ili da može biti ograničeno zbog javnog interesa koji se određuje na osnovi zakona, uz kompenzaciju koja ne može biti manja od tržišne.

Zakon o eksproprijaciji Srbije

*Zakon o eksproprijaciji*⁵ vodi postupak eksproprijacije i služi kao opšti okvir za eksproprijaciju u Srbiji. Ovaj zakon omogućava državnim institucijama da otkupe privatnu imovinu za projekte za koje se smatra da su od nacionalnog i/ili lokalnog značaja, a da štite interese svih projektom pogođenih osoba sa zakonskim vlasništvom, čija se imovina treba oduzeti.

⁴ Službeni glasnik Republike Srbije, br. 98/2006, kako je kasnije izmenjen i dopunjen.

⁵ Službeni glasnik Republike Srbije, br. 53/95, 16/01, 20/09 i 55/13

Najvažnije karakteristike Zakona o eksproprijaciji su sledeće:

- Principi za otkup i kompenzaciju se primenjuju na sve vrste prava, kao što su prava vlasništva, prava trećih osoba, kao što su prava najma, poslovna prava, prava korišćenja, prava onih koji kultivisu zemlju itd. Eksproprijacija može da uključuje nagovor na korišćenje nepokretne imovine ili najam parcele zemljišta za određeni period, koja će tako biti privremeno zauzeta, a ne na period duži od tri godine. Zemljište mora biti vraćeno u prvobitno stanje pre nego što se vrati pogođenim osobama s zakonskim vlasništvom.
- Nepokretna imovina može biti ekspropisana ili prava vlasništva nad tom imovinom mogu biti ograničena, ako je to potrebno zbog javnog interesa definisanog Zakonom, a kompenzacija se određuje u visini tržišne vrednosti nekretnine. Vrednost se procenjuje na temelju prodajnih transakcija koje se mogu porediti u području u nedavnoj prošlosti. Procena fer vrednosti uzima u obzir vrednost zemljišta, cenu objekata i instalacija, useva, šume, drveće, voćke, starost useva i vinograde, a i vreme potrebno da ih se reprodukuje.
- Zakon zahteva da korisnik eksproprijacije opravda potrebu za eksproprijacijom i pokaže da se predloženi projekt ne može desiti bez predložene eksproprijacije. Deklaracija od javnog interesa/korišćenja je poseban postupak koji prethodi i omogućava bilo kakav otkup imovine i eksproprijaciju. Kad je projekt proglašen "javnim interesom", predlog za eksproprijaciju od strane korisnika eksproprijacije je pripremljen i dostavljen odgovarajućoj opštini.
- Predlog eksproprijacije također uključuje da korisnik eksproprijacije dogovori bankovnu garanciju s poslovnom bankom za procenjenju fer vrednost. Ova procena se priprema referisanjem na Katastar, koji daje detalje o vlasniku, nekretnini, vrsti zemljišta, te području pogođene zemlje. Predlog eksproprijacije takođe obavezuje korisnika eksproprijacije da podnese zahtev za Katastru zemljišnim knjigama, ili drugim javnim registrima, kako bi se sprečile bilo kakve transakcije za zemlju koja će biti predmet eksproprijacije. Eksproprijacija mora biti završena i sve projektom pogođene osobe moraju dobiti kompenzaciju za slično zemljište u novčanom smislu, pre nego što se izda građevinska dozvola za izvođača da mobilizuje i počne sa građevinskim radovima.
- U slučaju da se osoba pogođena projektom ne slaže s ponuđenom kompenzacijom u bilo kojem obliku, ona može pribeći sudskom postupku, a korisnik eksproprijacije može zahtevati od Ministarstva finansija (MF), da u izuzetnim slučajevima, dobije dopuštenje za pristup spomenutoj parceli zemljišta (član 35). Za bilo koji specifičan plan za dobijanje statusa javnog interesa, korisnik eksproprijacije mora Vladi dostaviti (kroz MF) studije izvodljivosti, opravdanosti potrebe za specifičnom eksproprijacijom, procenjene troškove, procenjene pogođene zemlje, a u meri u kojoj su detalji dostupni i broj zahvaćenih parcela. Zahtev za proglašenje mora dokumentovati da je plan uključen u relevantnom lokalnom, regionalnom ili prostornom planu. Status javnog interesa može se odobriti bilo na nacionalnom ili lokalnom nivou, zavisno od korisnika eksproprijacije pojedinačno, a i prirode i veličine plana. Korisnik eksproprijacije ne mora pripremiti društvenu procenu (socio-ekonomska studija) ili osnovni popis s obzirom na projektom pogođene osobe.
- Zamenska imovina se uz novčanu kompenzaciju daje samo u jednom slučaju: u slučaju otkupa poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu osobe čiji život zavisi o takvom zemljištu, zamensko zemljište se nudi kao kompenzacija na zahtev vlasnika zemljišta ako se može identifikovati slično zemljište iste vrste i kvalitete ili odgovarajuće vrednost u istom području ili direktnoj blizini. Uporedivost zemljišta se određuje na temelju procene raspoloživih javnih površina od strane akreditovanih stručnjaka koje angažuje korisnik eksproprijacije ili Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine. U slučaju neslaganja o uporedivosti zemljišta koje je ponuđeno, drugi akreditovani stručnjak može biti unajmljen od strane opštine da odredi uporedivost zemljišta koje je ponuđeno. Dalja neslaganja zarezultat imati da osoba pogođena projektom pribegne sudskom postupku, u kojem će se doneti odluka o uporedivosti zemljišta ili isplati procenjene fer vrednosti u novčanom smislu. Gde se ne može utvrditi uporedivo zemljište, projektom pogođenim osobama s zakonitim vlasništvom se nudi procenjena fer vrednost određena od strane

Poreske uprave. Ako osoba pogođena projektom želi osporiti procenu "fer vrednosti" ona mora pribeći sudskom postupku;

- Za projektom pogođene osobe bez formalnog vlasništva, ne postoji odredba da se plati kompenzacija u skladu sa Zakonom;
- Korisnik eksproprijacije može putem sudske odluke zahtevati da se ponudi iznos kompenzacije u novčanom smislu koji prelazi procenjenu tržišnu vrednost ako druge lične ili porodične prilike projektom pogođene osobe određuju da je to potrebno da se osigura izvor egzistencije (npr., broj članova porodice, broj članova porodice koji mogu zarađivati za život, ili broj članova porodice koji su zaposleni, zdravstveno stanje članova porodice, mesečni prihod domaćinstva, itd.).

Ostali srodni zakoni Srbije

- *Zakon o planiranju i izgradnji*⁶ propisuje da u postupku eksproprijacije nekretnina, vlasnici prava na korišćenje građevinskog zemljišta moraju biti u skladu s odredbama o administrativnom prenosu, sadržanih u zakonu kojim se uređuje eksproprijacija. Uz zahtev za građevinsku dozvolu se prilaže: 1) lokacijska dozvola; 2) idejni projekat ili glavni projekat u tri primerka, s izveštajem o tehničkoj kontroli; 3) dokaz o vlasništvu ili zakupu građevinskog zemljišta, odnosno dokaz o vlasništvu nekretnine, ako se građevinski radovi odnose na izgradnju na imovini; 4) dokaz odnosa u pogledu plaćanja naknade za građevinsko zemljište; 5) dokaz o uplati administrativnih taksi. Za izgradnju linijskih infrastrukturnih objekata, kao dokaz za tačku 3), može se podneti konačna odluka o eksproprijaciji i dokaz da je krajnji korisnik eksproprijacije osigurao sredstva u iznosu od tržišne vrednosti nekretnine,
- *Zakon o osnovama imovinskih odnosa*⁷ propisuje da savestan graditelj objekta na zemljištu u vlasništvu druge osobe stječe pravo vlasništva nad takvim zemljištem, ako se vlasnik zemljišta ne protivi izgradnji, a vlasnik zemljišta ima pravo tražiti naknadu za vrednost zemljišta najkasnije 10 godina od datuma završetka radova na izgradnji. U slučaju da je objekt znatno veće vrednosti od zemljišta, objekt i zemljište pripadaju graditelju objekta, a on/ona je dužan nadoknaditi vlasniku zemljišta vrednost zemljišta.
U slučaju da graditelj objekta na zemljištu u vlasništvu druge osobe nije bio savestan, a vlasnik zemljišta se protivi takvoj gradnji, vlasnik zemljišta može zahtevati da stekne pravo vlasništva nad objektom (ali mora platiti vlasniku objekta građevinske troškove objekta) ili uklanjanje objekta iz njegove/njene zemlje ili dobiti naknadu tržišne vrednosti zemljišta.
- *Zakon o poljoprivrednom zemljištu*⁸ uređuje planiranje, zaštitu, regulaciju i korišćenje poljoprivrednog zemljišta, kao i druga pitanja od značaja za poljoprivredno zemljište. Član 27. navodi da se stalna ili privremena promena namene obradivog poljoprivrednog zemljišta može provesti samo za potrebe izgradnje objekata od opšteg interesa.
- *Zakon o vanparničnom postupku*⁹ propisuje da u sudskom, vanparničnom postupku, sud dodeljuje naknadu za oduzetu nekretninu kad korisnik eksproprijacije i raniji vlasnik nisu zaključili valjani ugovor koji definiše naknadu za nekretninu koja je predmet eksproprijacije. Ovaj postupak je hitan. Sud će odrediti ročište da se da korisniku eksproprijacije i prethodnom vlasniku mogućnost da se izjasne o vrsti i veličini kompenzacije, kao i dokazima o vrednosti nekretnine koji su prikupljeni po službenoj dužnosti. Na ročištu sud daje i druge dokaze predložene od strane učesnika, ako se utvrdi da je to od interesa za određivanje kompenzacije, a ako je to potrebno, odrediti će i stručnjaka. Nakon procene svih relevantnih činjenica, sud donosi odluku koja

⁶ Službeni glasnik RS, br. 72/2009, 81/2009, 64/2010 (odluka ustavnog suda - CC), 24/2011, 121/2012, 42/2013 (odluka ustavnog suda), 50/2013 (odluka ustavnog suda), 98/2013 (odluka ustavnog suda), 132/2014 i 145/2014

⁷ Službeni glasnik SFRJ, No. 6/80 i 36/90, Službeni glasnik SRJ, No. 29/96 i Službeni glasnik RS, No. 115/2005

⁸ Službeni glasnik RS, No. 62/2006, 65/2008 i 41/2009

⁹ Službeni glasnik RS, No. 25/82, 48/88, 46/95, 18/2005, 85/2012, 45/2013, 55/2014 i 06/2015

određuje vrstu i iznos kompenzacije. Ako se korisnik i prethodni vlasnik dogovore o vrsti i visini kompenzacije, sud će temeljiti svoju odluku na njihovom sporazumu, osim ako je utvrđeno da je to u suprotnosti s propisima. Ako se korisnik i prethodni vlasnik slažu da se naknada za zgradu ili stan koji su predmet eksproprijacije odredi u obliku davanja druge zgrade ili stana, sporazumom će se odrediti rok za izvršenje uzajamnih obaveza. Ako rok nije određen, sud će doneti rešenje o kompenzaciji kojom se utvrđuje rok u skladu s merodavnim odredbama Zakona o eksproprijaciji za iseljenje iz ekspropirane zgrade ili stana kao posebnog dela zgrade, Troškove postupka snosi korisnik, osim za troškove uzrokovane neopravdanim delima prethodnog vlasnika.

- *Zakon o geodetskom snimanju i Katastru*¹⁰ propisuje upis u Katastar činjenica koje se, između ostalog, odnose i na pokretanje eksproprijacije nekretnina. Opšti uslovi za upis u Katastar su: postojanje registrovane imovine; postojanje registrovanih prethodnika; i postojanje dokumenata za registraciju.

2.3 Razlike i rešenja

Generalno, gore opisano zakonodavstvo u Srbiji je široko kompatibilno sa zahtevima SB. Glavne razlike između lokalnog zakonodavstva i SB zahteva i rešenja iz ovog OPP-a su:

- *Kompenzacija za neformalne vlasnika i stanovnike zemljišta*: jedina kategorija koja dobija naknadu prema Zakonu o eksproprijaciji Srbije je formalni vlasnik nekretnine. Ostali zakoni kao što je gore opisano detaljnije u nekim slučajevima dopuštaju legalizaciju nekretnine, prateći postupke predviđene u navedenom zakonodavstvu.
Korektivna radnja: Kompenzacija za sve kategorije pogođenih osoba (formalni i neformalni vlasnici i korisnici zemljišta) će se davati u skladu s matricom prava, prema zahtevima OP 4.12 (Tabela 1. ovoga OPP-a).
- *Pomoć u ponovnoj uspostavi izvora egzistencije za domaćinstva i poslovne subjekte koji će pretrpeti gubitak prihoda zbog uticaja projekta*: Zakon o eksproprijaciji ne uključuje posebne odredbe u pogledu obnove izvora egzistencije u situaciji nakon preseljenja. Međutim, zakon dopušta određenu fleksibilnost u osmišljavanju specifičnih kompenzacionih mera, odnosno povećanje iznosa tržišne vrednosti ako druge lične ili porodične prilike projektom pogođenih osoba pokazuju da je to neophodno da bi se osiguralo da izvori egzistencije te osobe budu zaštićeni (npr., broj članova porodice, broj članova porodice koji mogu zaraditi za život, ili broj članova porodice koji su zaposleni, zdravstveno stanje članova porodice, mesečni prihod domaćinstva, itd.). To osigurava odgovarajući pravni okvir za rešavanje obnove izvora egzistencije u korist ekonomski raseljenih osoba, preduzeća i poljoprivrednih radnika.
Korektivna radnja: Sve vrste pomoći za ponovnu uspostavu izvora egzistencije će se pružati u skladu s matricom prava, prema zahtevima OP 4.12 (Tabela 1. ovoga OPP).
- *Osiguravanje kompenzacije po zamenskoj vrednosti*: prema Zakonu o eksproprijaciji, kompenzacija za izgubljenu imovinu se vrši u naturi samo u slučaju otkupa poljoprivrednog zemljišta u privatnom vlasništvu, a u svim drugim slučajevima u novcu po tržišnoj vrednosti nekretnine. Zakon ne spominje zamensku vrednost.
Korektivna radnja: Kompenzacija za zahvaćene parcele i sve druge gubitke će se dati po zamenskoj vrijednosti, u skladu s matricom prava, prema zahtevima OP 4.12 (Tabela 1. ovoga OPP).

Detaljnije poređenje odredbi srpskog zakonodavstva s odredbama OP-a 4.12 prikazano je u Dodatku 1.

¹⁰ Službeni glasnik RS, No. 72/2009, 18/2010, 65/2013 i 15/2015 (odluka ustavnog suda)

3 Ključni principi i preuzete obaveze za otkup zemljišta/preseljenje

Sljedeći principi preseljenja i otkupa zemljišta će se poštovati u vezi s implementacijom projekta:

1. Usklađenost s lokalnim zakonima i zahtevima Svetske banke

Bilo kakav prisilni otkup imovine, ograničenje pristupa imovini ili preseljenje koje mogu nastati u vezi s implementacijom pod-projekata će se provoditi u skladu s važećim zakonima u Srbiji (posebno Zakon o eksproprijaciji Srbije), zahtevima koje postavlja SB OP 4.12 za nedobrovoljno preseljenje, ovaj OPP i dobra međunarodna praksa.

2. Izbegavanje ili smanjenje preseljenja

Prisilno preseljenje će se izbeći, ili smanjiti, ako je to moguće, istražujući sve alternative projekta. U meri u kojoj je to moguće, treba tražiti prijateljske pregovore i sporazume s osobama pogođenim projektom da se izbegne ili smanji obim prisilnog preseljenja.

3. Akcioni planovi preseljenja (APP – eng. RAP)

Tamo gde nije moguće da se izbegne preseljenje, treba poštovati postupke i zahteve koji su navedeni u ovom OPP-u u pripremi i implementaciji APP-a specifičnog za svaku od lokacija/mesti gde se očekuje preseljenje.

Tokom pripreme APP-a treba obaviti popis stanovništva i istraživanje nultog stanja kako bi se utvrdio broj pogođenih osoba, njihova presječna primanja i životni standard, zaposlenost i opšte zdravstveno stanje, te utvrdilo ko će imati pravo na kompenzaciju i pomoć.

4. Granični datum (eng. cut-off date)

Granični datum za uspostavu kvalifikovanosti za formalne vlasnike zemljišta će biti datum podnošenja predloga za eksproprijaciju od strane korisnika eksproprijacije u relevantnim opštinama (kao što je predviđeno Zakonom o eksproprijaciji), a granični datum za neformalne vlasnike koje ne prepoznaje Zakon o eksproprijaciji bit će datum istraživanja nultog stanja.

Granični datum će biti javno objavljen u lokalnim medijima i na savetodavnim sastancima s pratećim obrazloženjem.

Osobe koje su se naselile na području projekta nakon graničnog datuma neće imati pravo na bilo kakvu kompenzaciju, ali će o tome biti pravovremeno unapred obavestene, i zatražiti će se da napuste prostor i demontiraju objekte prije implementacije projekta. Materijali njihovih demontiranih objekata neće biti oduzeti i oni neće platiti bilo kakvu kaznu ili trpeti bilo kakve sankcije.

5. Poboljšanje životnih uslova i standarda življenja

Životni uslovi i kvaliteta života pogođenih osoba će se poboljšati, ili barem vratiti na nivo prije preseljenja, ili na nivo pre početka implementacije projekta, zavisno o tome koji je veći i to u što kraćem roku.

6. Kompenzacija

Svi vlasnici, stanari i korisnici zahvaćene imovine u vreme graničnog datuma, sa ili bez potpuno priznatih prava vlasništva, imaju pravo na određenu vrstu kompenzacije, ili pomoć kao što je navedeno u matrici prava (TABELA 1. ovoga dokumenta). Uzima se u obzir i pokušava ublažiti i gubitak skloništa (fizičko preseljenje) i gubitak izvora egzistencije (ekonomski gubitak, odnosno "ekonomsko preseljenje").

Pravo na naknadu će biti ograničeno graničnim datumom koji će se utvrditi za svaki podprojekat na datum podnošenja predloga za eksproprijaciju za formalne vlasnike, te dan početka istraživanja nultog stanja (popisa Projektom pogođenih osoba) za sve eventualne neformalne korisnike.

Kompenzacija će uvek biti izvršena pre ulaska na zemljište ili uzimanja u posed imovine od strane korisnika eksproprijacije. Zemljište se ne može fizički uzeti (tj. bilo kakvi građevinski radovi ne mogu početi) pre nego što se isplate naknade pogođenim osobama. Odsutni vlasnici (npr. ljudi koji imaju legalna prava na zemljište ali žive drugde) imaju pravo na naknadu, te će tijelo za implementaciju poduzeti sve mere u dobroj vjeri da takve vlasnike pronađe i iste informiše o procesu. Takve mere mogu uključivati pokušaj da ih se kontaktira putem komšija, objavljivanje oglasa u novinama sa informacijama o procesu, itd. Ukoliko se takve osobe ne pronađu, a u skladu sa lokalnim zakonodavstvom, iznos naknade se treba uplatiti na zaseban račun i biti dostupan ukoliko se pojavi odsutni vlasnik.

U slučaju pojave bilo kakvih pravnih pitanja u vezi sa vlasništvom nad imovinom, iznos naknade će se uplatiti na zaseban račun i biti dostupan nakon što se reši pitanje u vezi sa vlasništvom.

U skladu sa zahtevima Zakona o eksproprijaciji Srbije, za bilo kakve raseljene osobe koje gube parcelu poljoprivrednog zemljišta i čija je egzistencija zavisna od zemlje, prednost će se dati strategijama preseljenja na drugo zemljište u najvećoj mogućoj meri. Kad god se nudi zamena zemljišta, pogođenim osobama treba ponuditi zemljište za koje je kombinacija produktivnog potencijala, specifičnih prednosti lokacije i drugih karakteristika barem jednaka onima kod zemljišta koje treba oduzeti za projekt. U svim drugim slučajevima će se davati gotovinska kompenzacija po zamenskoj ceni imovine. Zamenska cena uključuje iznos dovoljan za zamenu izgubljene imovine i pokrivanje troškova transakcije (npr. troškovi administracije, registracije, transakcije, prijenosa, legalizacije itd). U određivanju zamenske cene, neće se uzeti u obzir amortizacija imovine.

U slučaju da je pogođen posao, obnova egzistencije će se temeljiti na prihodima izgubljenim tokom perioda potrebnog da se ponovo posao uspostavi negde drugo, a to se ocenjuje od slučaja do slučaja.

7. Objavljivanje informacija i konsultacije

Sve pogođene osobe i sve nove zajednice koje će ih prihvatiti će biti obaveštene, smisleno konsultovane i ohrabrene da učestvuju u planiranju, razvoju APP-a, implementaciji i evaluaciji preseljenja. Pogođeni ljudi će biti obavešteni o njihovim mogućnostima i pravima koja se odnose na preseljenje, i konsultovati će ih se o ponuđenim izborima i dat će im se tehnički i ekonomski izvedive alternative preseljenja.

Sve direktno pogođene osobe (vlasnici, stanari i korisnici) će biti posećene i objasniti će im se proces otkupa zemljišta i specifični uticaji na njihovu zemlju.

TIP će olakšati pristup informacijama i pomoć ranjivim osobama/domaćinstvima prema specifičnim potrebama tih osoba, na osnovu pregleda od slučaja do slučaja koji se provodi uz podršku nadležnih opštinskih socijalnih službi.

Osim toga, TIP će objaviti ovaj OPP i buduće OPP-e opštinama na čijem teritoriju se može održati otkup zemljišta (na engleskom i lokalnim jezicima), te će pomoći opštinama u razumevanju zahteva navedenih u tim dokumentima. TIP će u saradnji s lokalnim vlastima osigurati da su postupci za podnošenje žalbi preneseni i dostupni PPO-ima na nivou opštine.

8. Privremeno zauzimanje zemljišta

Kratkoročni efekti koji se odnose na privremeno zauzimanje zemljišta za svrhe gradnje će se nadoknaditi u skladu sa Zakonom o eksproprijaciji Srbije, kao i u skladu sa zahtevima OP 4.12 za sve eventualne neformalne vlasnike/korisnike pogođene takvim privremenim zauzimanjem zemljišta, kao što je navedeno u matrici prava (tabela 1 ovog dokumenta).

9. Pomoć ranjivim osobama

Posebnu pažnju i razmatranje se mora posvetiti potrebama ranjivih grupa¹¹. Ranjive osobe će biti identifikovane i odgovarajuće mere za pružanje podrške takvim osobama će biti uključene u APP, na osnovu lične situacije tih ranjivih ljudi. Indikativna lista takvih mera uključuje ali nije ograničena na: individualne sastanke u svrhu objašnjenja kriterija za određivanje prava na naknade i vrsta naknada, pomoć tokom procesa isplate (osiguranje da su dokumenti o naknadi i proces isplate pravilno shvaćeni), dodatna socijalna pomoć, pomoć pri uklanjanju i prevozu materijala i sl.

Grupe ili osobe koje mogu biti posebno ranjive uključuju, ali nisu ograničene na:

- siromašne ljude,
- osobe s invaliditetom
- izbeglice i interno raseljene osobe,
- decu, žene, starije i bolesne osobe,
- domaćinstva čije glave su deca ili žene,
- domaćinstva koja nemaju ili imaju vrlo ograničene resurse,
- etničke manjine (kao što su Romi i drugi),
- ljude bez zemlje ili prava korišćenja po lokalnom zakonodavstvu.

10. Pomoć kod preseljenja

Pomoć kod preseljenja treba pokriti troškove preseljenja nameštaja i drugih ličnih stvari u slučaju fizičkog preseljenja domaćinstava, kao i troškove prenosa i ponovne instalacije opreme, mašinerije i drugih sredstava u slučaju pogođenih biznisa. Gde je to primenjivo, pomoć kod preseljenja također treba uključiti podršku za pokriće troškova identifikovanja i nalaženja novog stana, kao i druge troškove preseljenja kao što su troškovi prenosa komunalija na novu adresu.

11. Žalbeni mehanizam

Efektivan mehanizam žalbe mora biti uspostavljen za primanje i pravovremeno rešavanje specifičnih zabrinutosti u pogledu kompenzacije i preseljenja raseljenih osoba, na način koji je detaljnije opisan u poglavlju 6. ovog OPP-a.

12. Praćenje i ocenjivanje

TIP će pratiti i ocenjivati implementaciju APP-a, kako kroz interne, službene institucionalne aranžmane, tako i kroz nezavisni, vanjski nadzor, na način opisan detaljnije u poglavlju 7. ovog OPP-a.

---

¹¹ Ranjive osobe su osobe na koje, na osnovu pola, nacionalnosti, dobi, fizičkog ili mentalnog invaliditeta, ekonomske ugroženosti ili društvenog statusa, preseljenje može više negativno uticati nego na druge, a koje mogu biti ograničene u njihovoj sposobnost da podnesu žalbe ili iskoriste pomoć preseljenja i sa njom vezane razvojne prednosti

4 Kvalifikovanost za kompenzaciju i prava

4.1 Kompenzacije i prava

U slučajevima u kojima se ne može izbeći otkup zemljišta i preseljenje, sve projektom pogođene osobe (PPO – eng. PAP) imaju pravo na kompenzaciju, u skladu s principima kompenzacije Zakona o eksproprijaciji i zahtevima OP-a 4.12. Celi proces mora biti transparentan, javno objavljen i detaljno definisan u okviru APP-a. Primarni kriterij za kvalifikovanost PPO-a je da osoba ili imovina mora biti smeštena unutar područja projekta pre graničnog datuma.

Prema OP-u 4.12, postoje 3 kategorije osoba u pogledu kvalifikovanosti za kompenzacije:

- Oni koji imaju formalna prava na zemlju i imaju pravo na kompenzaciju za zemlju koju koriste i drugu pomoć;
- Oni koji nemaju formalna prava na zemljište, ali polažu prava na zemljište i imovinu, pod uslovom da su takva potraživanja priznata prema zakonima na snazi u Srbiji ili su postala priznata kroz proces identifikovan u planu preseljenja i imaju pravo na kompenzaciju za zemljište i drugu pomoć; i
- Oni koji nemaju prepoznatljivo zakonsko pravo niti polažu pravo na zemljište koje naseljavaju, ali imaju pravo na pomoć za preseljenje.

Ovo pokazuje da se za osobe koje imaju ili polažu formalna prava na zemljište ili imovinu smatra da su kvalifikovane na kompenzaciju za zemljište ili imovinu koju će izgubiti, kao i druge vrste pomoći, kao što je doplatak za preseljenje i podrška nakon preseljenja, dok osobe koje nemaju bilo kakva prepoznatljiva zakonska prava ili potraživanja na zemlju koju naseljavaju pre postupka otkupa nisu kvalifikovane za pomoć za preseljenje.

U slučaj da je postignut sporazum o otkupu između korisnika eksproprijacije i pogođenog vlasnika, TIP mora osigurati da je sporazum u skladu sa zahtevima OP-a 4.12. Ne sme biti otkupa zemljišta (tj. početka gradnje) pre pružanja svih vrsta potrebnih kompenzacija pogođenim vlasnicima.

Posebna prava kompenzacije

Kompenzaciona prava različitih kategorija kvalifikovanih osoba i imovine koja se pokriva bilo po važećim propisima u Srbiji, ili ovim OPP-om da se premoste praznine i zadovolje specifični zahtevi Svetske banke u nastavku su opisana u tabeli 1.

Upravljanje vodama na zapadnom Balkanu u slivu reke Drine
Okvir politike preseljenja

Tabela 1: Matrica prava

Vrsta prava ili vlasništva ili gubitka na koje utiče projekt	Pravo	Proces i specifični uslovi
Gubitak stambenog objekta		
Gubitak stambenog objekta (vlasnici)	Novčana kompenzacija po zamenskoj vrednosti imovine ¹² + Doplatak za preseljenje i kompenzacija za ostale povezane troškove preseljenja	<ul style="list-style-type: none"> Prenos prava vlasništva putem sporazumnog dogovora ili postupka eksproprijacije u skladu sa Zakonom o eksproprijaciji Odredbe o kompenzaciji po zamenskoj vrednosti i naknadi za preseljenje u skladu sa OP-om 4.12
	Vlasnici parcijalno zahvaćenog zemljišta: Kompenzacija za gubitak zemljišta i druge imovine u zahvaćenom području + Pravo za zahtev za potpunu eksproprijaciju parcela i odgovarajuću kompenzaciju	<ul style="list-style-type: none"> Vlasnici pogođeni parcijalnim gubitkom svojih parcela imaju pravo, u skladu s Zakonom o eksproprijaciji, na zahtev za potpunu eksproprijaciju i odgovarajuću kompenzaciju u slučaju da bi parcijalna eksproprijacija pogoršala ekonomsku situaciju vlasnika imovine ili učinila preostali deo imovine beskorisnim ili teškim za korišćenje.
Gubitak neformalnog stambenog objekta (podignut bez građevinske dozvole na <u>vlastitoj parceli</u> zemljišta)	<p><i>Predmet uspešnoj legalizaciji</i> Isto kao i za formalnog vlasnika</p> <p><i>Ako legalizacija nije moguća</i> Kompenzacija po zamenskoj vrednosti zemljišta + Pogođena osoba ima pravo i) da odnese građevinski materijal i ii) dobije novčanu kompenzaciju u zamenskoj vrednosti objekta (tj. trošak materijala i rada potrebnog za izgradnju ekvivalentnog objekta drugde) + Naknada za preseljenje vlasniku objekta i kompenzacija za druge troškove preseljenja</p>	<ul style="list-style-type: none"> Ako legalizacija nije moguća pružanje kompenzacije putem sporazumnog dogovora. Odnosni materijali se neće umanjiti od primljene novčane naknade. Pružanje naknade za preseljenje u skladu sa OP-om 4.12.

¹² Zamenska vrednost pokazuje tržišnu vrednost imovine plus sudske troškove kupovine druge imovine, poput poreza i naknada koji se odnose na kupovinu druge imovine, upis u zemljišne knjige i sl.

Upravljanje vodama na zapadnom Balkanu u slivu reke Drine
Okvir politike preseljenja

Gubitak neformalnog stambenog objekta (podignut bez dozvole na zemljištu <u>koje je tuđe ili u državnom vlasništvu</u>)	<p>Novčana kompenzacija po zamenskoj vrednosti za privatne parcele vlasniku</p> <p style="text-align: center;">+</p> <p>Pogođena osoba ima pravo i) da odnese građevinski materijal i ii) dobije novčanu kompenzaciju u zamenskoj vrednosti objekta (tj. trošak materijala i rada potrebnog za izgradnju ekvivalentnog objekta drugde)</p> <p style="text-align: center;">+</p> <p>Naknada za preseljenje za vlasnika objekta</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Prenos prava vlasništva i/ili pružanje kompenzacije za zamensku vrednost vlasniku zemljišta kroz sporazumni dogovor ili proces eksproprijacije u skladu sa Zakonom o eksproprijaciji Srbije. • Pružanje kompenzacije za objekt vlasniku objekta kroz sporazumni dogovor. • Pružanje korišćenja alternativnog smeštaja od strane nadležnih tela, uz sigurnost zakupa, ako korisnik nema bilo kakvih ili nema stabilne izvore prihoda i njegova/njena porodica ne poseduje drugu imovinu • Pružanje naknade za preseljenje u skladu sa OP-om 4.12.
Gubitak nestambenog objekta		
Nestambeni objekti bez građevinske dozvole na vlastitoj zemlji	Novčana kompenzacija po zamenskoj vrednosti vlasniku objekta	<ul style="list-style-type: none"> • Prenos prava vlasništva i/ili pružanje kompenzacije putem sporazumnog dogovora
Nestambeni objekti bespravno podignuti na zemljištu koje je <u>tuđe ili u državnom vlasništvu</u>	<p>Novčana kompenzacija po zamenskoj vrednosti objekta vlasniku objekta (tj. trošak materijala i rada potrebnog za izgradnju ekvivalentnog objekta drugde)</p> <p style="text-align: center;">+</p> <p>Novčana kompenzacija po zamenskoj vrednosti zemljišta vlasniku zemljišta</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Prenos prava imovine i/ili pružanje kompenzacije putem sporazumnog dogovora
Gubitak parcele zemljišta		
Registrovana parcela zemljišta	<p>Novčana kompenzacija po zamenskoj vrednosti ili</p> <p>Zamena zemljištem površine slične veličine i karakteristika (<i>samo u slučaju poljoprivrednog zemljišta, kako određuje Zakon o eksproprijaciji Srbije</i>)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Prenos prava vlasništva putem sporazumnog dogovora ili eksproprijacije. • Ako je ostatak nakon eksproprijacije zahvaćenog dela neupotrebljiv, vlasnik će imati pravo na eksproprijaciju čitave parcele i kompenzaciju u skladu sa Zakonom o eksproprijaciji.

Upravljanje vodama na zapadnom Balkanu u slivu reke Drine
Okvir politike preseljenja

Zemljište registrovano na nekog drugog a ne na korisnika	<p>Novčana kompenzacija po zamenskoj vrednosti zemljišta za vlasnika zemljišta ili naslednika</p> <p style="text-align: center;">+</p> <p>Novčana kompenzacija za bilo kakav razvoj zemljišta vlasniku takvog razvoja (npr. objekata ili instalacija, kao što su navodnjavanje i sistem za drenažu, višegodišnji zasadi, itd.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Prenos prava vlasništva i/ili pružanje kompenzacije za zamensku vrednost vlasniku zemljišta putem sporazumnog dogovora ili eksproprijacije u skladu sa Zakonom o eksproprijaciji Srbije • Kompenzacija za bilo kakav razvoj zemljišta vlasniku takvog razvoja putem sporazumnog dogovora
Gubitak parcele zemljišta bez formalnog vlasništva zemljišta	PPO bez formalnog vlasništva zemljišta koji nastanjuje prostor u vreme graničnog datuma neće dobiti kompenzaciju za zemlju, ali će se kompenzovati bilo kakvi objekti ili druga imovina na zemlji	<ul style="list-style-type: none"> • Pružanje kompenzacije treba osigurati u skladu s OP-om 4.12
Privremeno zauzimanje zemljišta		
Privremeno zauzimanje zemljišta i gubici	<p style="text-align: center;"><u>Vlasnici:</u></p> <p>Pogođeno zemljište i infrastruktura će biti vraćeni u uslove pre projekta</p> <p style="text-align: center;">+</p> <p>Novčana kompenzacija za privremeno zauzimanje zemljišta u iznosu zakupa po tržišnim cenama</p> <p style="text-align: center;">+</p> <p>Novčana kompenzacija za izgubljenu imovinu (npr. objekti, drveće)</p> <p style="text-align: center;">+</p> <p>Kompenzacija po tržišnoj vrednosti za gubitak neto prihoda od kasnijih useva koji se ne mogu zasaditi za vreme trajanja privremenog poseda</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Privremeno zauzimanje zemljišta i bilo kakva šteta na imovini se kompenzuje, u skladu sa Zakonom o eksproprijaciji Srbije (član 49). Neformalni korisnik/korisnici parcela pogođeni privremenim gubicima nemaju pravo na novčanu kompenzaciju za privremeno zauzimanje zemljišta na osnovu zakona, ali će im se nadoknaditi sve gubitke i štete na imovini/žetvi na zemljištu u vlasništvu takvih korisnika, uključujući i kompenzaciju za izgubljene žetve • Kompenzacija štete u periodu privremenog zauzimanja prema trošku zamene materijala i rada, bez umanjenja za amortizaciju ili materijale koji se mogu ponovo iskoristiti
	<p style="text-align: center;"><u>Neformalni korisnici/stanovnici:</u></p> <p>Zahvaćeno zemljište i infrastruktura će biti vraćeni u uslove pre projekta</p> <p style="text-align: center;">+</p> <p>Novčana kompenzacija za izgubljenu imovinu (npr. objekti, drveće)</p> <p style="text-align: center;">+</p> <p>Kompenzacija po tržišnoj vrednosti za gubitak neto prihoda od kasnijih useva koji ne mogu biti zasadeni za vreme trajanja privremenog poseda</p>	

Upravljanje vodama na zapadnom Balkanu u slivu reke Drine
Okvir politike preseljenja

Gubitak prava prolaza		
Gubitak prava prolaza	Kompenzacija za smanjenu tržišnu vrednost imovine + Kompenzacija za bilo kakvu štetu na imovini	<ul style="list-style-type: none"> Kompenzacija za uspostavu prava prolaza na privatnoj imovini se treba osigurati u skladu s Zakonom o eksproprijaciji
Gubitak useva		
Gubitak godišnjih useva (vlasnik zemljišta, stanovnik ili korisnik)	Pravo na žetvu useva ili (ako žetva nije moguća) Novčana kompenzacija za godišnje useve po zamenskoj vrednosti	<ul style="list-style-type: none"> Novčana kompenzacija za useve će se dati samo ako se godišnji usevi ne mogu požnjeti pre eksproprijacije u skladu s Zakonom o eksproprijaciji Srbije. Ako to nije moguće (npr. usevi nisu još zreli), vlasnik/korisnik/zakupac zemlje ima pravo na novčanu kompenzaciju u punom trošku zamene useva U meri u kojoj je to moguće, otkup zemljišta i ulaz na zemlju će biti zakazan tako da bilo koji postojeći godišnji urod, bez obzira na fazu razvoja, može da se bere pre početka građevinskih radova
Gubitak višegodišnjih useva (vlasnik zemljišta, stanar ili korisnik)	Pravo branja voća, povrća, itd. + Novčana kompenzacija višegodišnjih stabala/biljaka po zamenskoj vrednosti	<ul style="list-style-type: none"> Kompenzacija će uključivati sva stabla i biljke, a sudski ekspert će proceniti njihovu vrednost, zavisno o dobi, vrsti, itd. Ako se višegodišnji usevi ne mogu požnjeti, vlasnik ima pravo na novčanu kompenzaciju za očekivane useve. Višegodišnji usevi i drveće će se vrednovati po zamenskom trošku (utvrđivanje pune zamenske vrednosti uključuje prinose useva tokom jedne godine, trošak ponovnog uspostavljanja useva (sadnice, pripremu tla, gnojivo, itd.), kao i izgubljene prihode u periodu potrebnom da se ponovo uspostave usevi) Zamenska vrednost za komercijalne vrste drveća treba biti tržišna vrednost drvene građe. Ako zahvaćena komercijalna šuma ne može biti posećena pre ulaska korisnika eksproprijacije na zemljište, princip kompenzacije će biti sličan onom za jednogodišnje useve, uzimajući u obzir tržišnu vrednost izgubljene drvene građe.

Upravljanje vodama na zapadnom Balkanu u slivu reke Drine
Okvir politike preseljenja

Gubitak mesta poslovanja i poslovnog prihoda		
Gubitak mesta poslovanja (komercijalni objekti)	<p>Formalna preduzeća: Isto kao i za stambenu imovinu</p>	<ul style="list-style-type: none"> Kompenzacija za neformalna preduzeća nije regulisana lokalnim zakonima, a takva preduzeća će se pojedinačno konsultovati i pružiti će im se besplatna pravna pomoć u regulisanju statusa (u slučajevima gdje pogođene osobe preferiraju regulisanje statusa) kako bi se omogućilo pružanje kompenzacije u skladu sa Zakonom o eksproprijaciji. Projekt će obezbediti alternativnu odgovarajuću lokaciju gdje pogođeni biznisi mogu nastaviti svoje ekonomske aktivnosti.
	<p>Neformalna preduzeća: Pomoć neformalnim preduzećima da regulišu svoj status + Kompenzacija za građevinske vrednosti objekata i pružanje odgovarajuće alternativne lokacije ili sličan aranžman kako bi se omogućilo da preduzeće nastavi svoje ekonomske aktivnosti na drugom mestu</p>	
Gubitak poslovnih prihoda (formalna ili neformalna preduzeća)	<p>Kompenzacija za gubitak prihoda nastao zbog projektnih aktivnosti do pune obnove poslovnih aktivnosti, što se procenjuje od slučaja do slučaja (na osnovu računovodstvenih izveštaja ili drugih važećih dokumenata) + Kompenzacija bilo kakvih tranzicionih troškova (npr. trošak prenosa i reinstalacije postrojenja, mašina i druge opreme) + Pomoć neformalnim preduzećima da regulišu svoj status</p>	<ul style="list-style-type: none"> Kompenzacija za neformalna preduzeća nije regulisana lokalnim zakonodavstvom, a takva preduzeća će se pojedinačno konsultovati i pružiti će im se besplatna pravna pomoć u regulisanju statusa (u slučajevima gdje pogođene osobe preferiraju regulisanje statusa) kako bi se omogućilo pružanje kompenzacije na osnovu Zakona o eksproprijaciji

4.2 Metodologija procene pogođene imovine

Poljoprivredno zemljište i šuma

U slučajevima gde izvor egzistencije vlasnika zemljišta zavisi o takvom zemljištu, kompenzacija za poljoprivredno zemljište će, gde god je moguće, biti u obliku zamenske imovine u okviru Zakona o eksproprijaciji Srbije (u svim drugim slučajevim će biti u gotovini). Zamensko zemljište mora da omogućava vlasniku približno iste uslove korišćenja. *Isti uslovi korišćenja* se trebaju shvatiti kao ispunjavanje sljedećih kriterijuma:

- prihvatljivi za pogođenog vlasnika/poljoprivrednika,
- otprilike iste veličine,
- imaju sličan ili bolji poljoprivredni potencijal, odnosno plodnost, nagib, oblik parcele, izlaganje suncu, te
- nalaze se na razumnoj udaljenosti.

Gde se zamenska imovina ne može ponuditi pogođenom vlasniku zemljišta jer odgovarajuće poljoprivredno zemljište nije dostupno na razumnoj udaljenosti ili nije prihvatljivo vlasniku zemljišta, telo za eksproprijaciju će utvrditi pisani dokaz svojih neuspešnih napora da identifikuje takvu sličnu zemlju.

Sljedeći pristup je predlog procene zamenske vrednosti:

- treba identifikovati tri nedavne (u roku od 6 meseci) transakcije parcela sa sličnim karakteristikama na području
- treba se koristiti prosečna cena po kvadratnom metru za ove tri transakcije kao referentna zamenska vrednost za parcelu koja je predmet eksproprijacije
- povezani troškovi transakcije (npr. porezi, takse za kupovinu, takse za registraciju itd)

Međutim, zakoni eksproprijacije ne regulišu eksplicitno situacije u kojima se samo zemljište manje u veličini ili sa manjim poljoprivrednim potencijalom može ponuditi kao zamenska imovina, i da li će biti prihvatljivo platiti razliku u gotovini pored kompenzacije u naturi kako bi se nadoknadila takva razlika u veličini ili potencijalu. U situacijama gde zemljište ekvivalentne veličine ili potencijala ne može biti identifikovano i ponuđeno, a parcela manjih dimenzija ili potencijala može biti ponuđena, vlasniku će biti dopuštena opcija za kompenzaciju delom u naturi (zamena imovine - parcela), a delom u gotovini. To zahteva da se proceni i zahvaćeno i zamensko zemljište, tako da se razlika može proračunati. Kao opšte pravilo, ako je razlika utvrđenih vrednosti manja od 10%, parcele će se smatrati približno jednakim i neće biti novčane kompenzacije da se nadoknadi tu razliku.

U situacijama parcijalne eksproprijacije poljoprivrednoga zemljišta, gde bi vlasnik zemljišta procenio ostatak zemljišta kao nepogodno za dalju poljoprivrednu upotrebu, vlasnik može podneti zahtev za eksproprijaciju cele parcele prema Zakonu o eksproprijaciji. Takve situacije telo za eksproprijaciju procenjuje na pojedinačnoj osnovi, a sljedeći kriteriji će se koristiti za procenu pogodnosti za dalji razvoj poljoprivrede:

- veličina preostalog dela parcele,
- poljoprivredni potencijal preostalog dela parcele u odnosu na oduzeti deo, i
- mogućnost za rad mehanizovane poljoprivredne opreme na preostalom delu (dostupnost).

Stambeno zemljište

Preferirana opcija za stambeno zemljište koje treba biti predmet eksproprijacije je novčana kompenzacija u skladu s Zakonom o eksproprijaciji Srbije. Gotovinska kompenzacija će tada biti pružena po zamenskoj vrednosti, primenom pristupa sličnog onom opisanom iznad za poljoprivredno zemljište.

Kuće ili drugi objekti

Prilikom procene zamenske imovine, trebaju se u najvećoj mogućoj meri primeniti sljedeći kriteriji:

- parcela na kojoj su kuće ili drugi objekti treba biti približno iste veličine,
- kuća bi trebala biti slične veličine i standarda, uključujući pristup komunalijama i
- kuća bi trebala biti smeštena na razumnu udaljenost i biti sa sličnim potencijalom sa stanovišta životne egzistencije (pristup zapošljavanju ili poljoprivredi).

Ako su pogođenim osobama predloženi zamenski objekti manjih dimenzija ili manje povoljnih karakteristika, potrebno je pogođenom vlasniku platiti razliku u vrednosti prateći pristup sličan onome koji je opisan u poglavlju o kompenzaciji poljoprivrednog zemljišta.

Ako se pogođeni vlasnik odluči za novčanu kompenzaciju, a ne zamensku imovinu ili ako se prikladna zamenska imovina ne može utvrditi na tom području, stambeni objekti će se nadoknaditi u gotovini. Principi koji se odnose na određivanje zamenske vrednosti su isti kao gore opisani za zemlju, tj. treba uzeti u obzir barem tri transakcije uporedive imovine u tom području kao osnovu za proračun cene, uključujući vrednost stambenog zemljišta i vrednosti objekata. Nestambeni objekti će se nadoknaditi u novcu na osnovu zamenske vrednosti.

Usevi i šuma

U meri u kojoj je to moguće, otkup zemljišta i ulaz na zemljište će biti zakazani tako da bilo koji postojeći godišnji urod, bez obzira na fazu razvoja, može da se žanje/bere pre preuzimanja zemlje od vlasnika zemljišta ili korisnika zemljišta. Godišnji usevi koji se žanju/beru pre ulaska korisnika na zemljište se neće nadoknaditi.

Godišnji usevi koji se ne mogu požnjati pre ulaska na zemljište ili koji su oštećeni građevinskim radovima će se nadoknaditi u punoj tržišnoj vrednosti. Treba primeniti najnovije cene poljoprivrednih proizvoda na opštinskom nivou.

Određivanje pune zamenske vrednosti zahteva razmatranje ne samo prinosa useva tokom jedne godine, već i cene ponovne uspostave useva (sadnice, pripremu tla, gnojivo, itd.), kao i izgubljene prihode u periodu potrebnom da se ponovo uspostave usevi.

Kompenzacione stope treba proračunati u skladu sa principom pune zamenske vrednosti, pri čemu se stopa kompenzacije za jedno stablo određuje primenom sljedeće formule:

$$C = V \times D + C_p + C_L$$

Gde je:

V - prosečna tržišna vrednost proizvoda jednog stabla za jednu godinu

D - prosečan period vremena potrebnog da stablo naraste na nivo proizvodnje odraslog stabla, u godinama

C_p - troškovi sadnje sadnica, (priprema tla, početno dubrenje)

C_L - troškovi rada potrebni za održavanje useva u periodu od vremena potrebnog da ga se ponovo uspostavi na nivo prethodne proizvodnje

Upravljanje vodama na zapadnom Balkanu u slivu reke Drine
Okvir politike preseljenja

Proračunata jedinična stopa C se onda primenjuje na celu parcelu uz pretpostavku prosečne gustoće, ili na osnovu preciznog brojanja svih stabala.

Tržišna vrednosti proizvoda za svaku uobičajenu voćku u području se treba istražiti i ogledati u svakom APP-u. Kompenzacione stope će biti generisane za sljedeće faze razvoja biljke (stablo):

- sadnica,
- mlada biljka, nije produktivna,
- mlada biljka, produktivna i
- zrela biljka.

Za razliku od višegodišnjih nasada voća, koje se može brati tokom dugog vremenskog perioda, većina komercijalnih vrsta drveća za građu se seku samo jednom, kao što je slučaj s jednogodišnjim usevima. Zamenska vrednost zato treba biti tržišna vrednost posečene drvene građe. Ako zahvaćena komercijalna šuma ne može biti posečena pre ulaska korisnika eksproprijacije u parcelu, princip kompenzacije je sličan onom opisanom za jednogodišnje kulture, uzimajući u obzir tržišnu vrednost izgubljene drvene građe.

5 Objavljivanje informacija i javne konsultacije

Zahtevi za objavljivanje relevantnih informacija projekta i javnih konsultacija su navedeni u planu angažmana zainteresovanih strana (PAZ – eng. SEP) koji je pripremljen u okviru projekta u svrhu poboljšanja učestvovanja zainteresovanih strana tokom životnog ciklusa projekta i provođenja učestvovanja zainteresovanih strana u skladu s lokalnim zakonima i zahtevima Svetske banke.

Tim za implementaciju projekta (TIP - eng. PIT) je, zajedno sa predstavnicima opštinskih službi zaduženih za eksproprijaciju, je odgovoran za komunikaciju s zahvaćenim zajednicama i ljudima na koje utiče projekt (PPO).

Svi učesnici će biti pravovremeno obavešteni o obimu i kontaktima projekta za dalje informacije, o dostupnom žalbenom mehanizmu i dostupnosti javno dostupnih dokumenata, kroz:

- internet stranicu Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredine Srbije (www.mpzss.gov.rs)
- internet stranicu Direkcije za vode u okviru Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredine Srbije (www.rdvode.gov.rs)
- web stranice uključene opštine.

Opštinske službe zadužene za eksproprijaciju će pojedinačno posetiti i obavestiti zahvaćena domaćinstva i preduzeća, o uticajima projekta na njihovu imovinu, a posebno o preciznim uticajima na njihovu imovinu. PPO-i će se konsultovati tokom pripreme APP-a i biti obavešteni o rezultatima popisa i istraživanja nultog stanja, a njihovo mišljenje o kompenzaciji ili drugoj pomoći kod preseljenja će biti pažljivo razmotreno. Procesi i mehanizmi koji osiguravaju aktivno učestvovanje PPO-a i drugih zainteresovanih strana će biti detaljno opisani u APP-ima koji će također uključivati dodatak sa datumom, popisom učesnika i zapisnikom sa konsultativnih sastanaka.

TIP će olakšati pristup informacijama za ranjive grupe, tako da pristup bude odgovarajući za svaku osobu/domaćinstvo prema njihovim specifičnim potrebama i/ili situaciji, a to će raditi u saradnji s opštinskim odelima za socijalna pitanja.

TIP će objaviti ovaj OPP i buduće OPP-e opštinama na čijem teritoriju se može održati eksproprijacija zemljišta (na engleskom i lokalnim jezicima), te će pomoći opštinama u razumevanju zahteva navedenih u tim dokumentima. TIP će u saradnji s lokalnim vlastima osigurati da postupci za podnošenje žalbi budu preneseni i dostupni PPO-ima na nivou opštine.

Pored toga, TIP će organizovati javne konsultativne sastanke da predstavi projekt i očekivane efekte, te omogućiti učesnicima da iznesu svoje stavove i primedbe u vezi s projektom, kao i da predlože moguća rešenja za pitanja koja su postavili ili identifikovane probleme, što će biti dokumentovano i na odgovarajući način obrađeno u izveštaju o napretku projekta. PIT će precizno definisati vreme i mesto određeno za javne konsultativne sastanke. Svi učesnici će kroz gore navedene web stranice, kao i dnevne novine/radio/televizijske stanice kako bude potrebno biti obavešteni o tačnom datumu, vremenu i mestu gde će se održati konsultativni sastanak.

6 Žalbeni mehanizam

TIP će uspostaviti žalbeni mehanizam za rešavanje pitanja otkupa zemljišta i druge imovine, kao i gubitaka i štete uzrokovane građevinskim radovima. Zato žalbeni mehanizam mora biti uspostavljen u vreme kada PIT u saradnji s opštinskim upravama počne pregovore s PPO-ima te će raditi do završetka građevinskih aktivnosti.

TIP će uspostaviti registar žalbi, te osigurati da osobe pogođene projektom budu u potpunosti informisane o žalbenom mehanizmu prenoseći im dostupnost tog registra, njegove funkcije, kontakt osobe i procedure za podnošenje žalbe u pogođenim područjima.

Uzorak formulara žalbe se nalazi u Dodatku 3. OPP-a.

TIP će osigurati da uključena opština odredi barem jednog službenika na zadatak bavljenja žalbama. Ovaj službenik će osigurati da se primanje žalbe potvrdi u roku od 7 kalendarskih dana, te da se žalbe dodele pravoj osobi za pregled i predlog rešenja, a i da se rešenje/pismo zatvaranja pravovremeno pošalje osobi koja je uložila žalbu i da se potvrdi primitak. Službenik zadužen na nivou opštine će morati Redovno dati pružiti ažuriranja PIT-u o primljenim žalbama i o bilo kakvim izvanrednim ili hitnim razvojjima situacije.

Bilo kakve primedbe ili zabrinutosti se mogu dati na znanje PIT-u ili lokalnom opštinskom službeniku usmeno ili u pisanom obliku (poštom ili e-mailom), ili popunjavanjem obrasca za žalbe, bez ikakvih troškova za žalbe. Žalbe se mogu podnositi i anonimno.

Sve žalbe će biti upisane u registar i dobit će broj, a primitak će biti potvrđen u roku od 7 kalendarskih dana. Svaka žalba će biti zabeležena u registru sa sledećim podacima:

- opis žalbe,
- datum potvrde primitka vraćen podnosiocu žalbe,
- opis preduzetih radnji (istrage, korektivne mere), i
- datum rešavanja i zatvaranja/pružanja povratnih informacija za žalbe.

TIP ili lokalni opštinski službenik će učiniti sve razumne napore za rešavanje žalbe nakon potvrde primitka žalbe. Ako TIP ili opštinski službenik nisu u mogućnosti baviti se pitanjima putem direktne korektivne mere, identifikovati će se dugoročne korektivne mere. Podnosilac žalbe će biti informisan o predloženoj korektivnoj akciji i praćenju korektivne akcije tokom 25 kalendarskih dana od dana potvrde žalbe.

Ako se određeno pitanje postavljeno kroz žalbeni mehanizam ne može rešiti ili ako nije potrebna akcija, podnosiocu žalbe će se dati detaljno objašnjenje/opravljanje zašto problem nije rešavan. Odgovor će također sadržavati objašnjenje o tome kako osoba/organizacija koja je podnela žalbu može nastaviti s žalbom u slučaju da rezultat nije zadovoljavajući.

Podnosioci u svako vreme mogu tražiti druge pravne lekove u skladu sa zakonskim okvirom u Srbiji.

Upravljanje vodama na zapadnom Balkanu u slivu reke Drine
Okvir politike preseljenja

Kontakt detalji za pitanja i žalbe:

**Na ruke: Šef TIP-a, Projekt upravljanja vodama u slivu reke Drine na zapadnom Balkanu
Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine Srbije**

Adresa: Omladinskih brigada br 1, 11070 Novi Beograd

Tel: + 381 11/260-79-60; 260-79-61

Fax: + 381 11/260-79-61

E-mail: office@minpolj.gov.rs

7 Implementacija APP-a

7.1 Odgovornosti implementacije

Odgovornost TIP-a u okviru Direkcije za vode Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredine Srbije će biti da osigura da se celi proces pripreme i implementacije APP-a u Srbiji provodi na odgovarajući način u skladu sa zahtevima ovog OPP-a.

TIP će imenovati službenika za vezu s opštinama i drugim uključenim agencijama, koji će biti zadužen za komunikaciju sa svim uključenim stranama i objavljivanje informacija istim.

APP-i će biti utvrđeni pre početka bilo kakvih aktivnosti otkupa zemljišta.

Konkretni zadaci koji se odnose na pripremu i implementaciju APP-a će se deliti između TIP-ova, opštinskih uprava i drugih uključenih agencija, prema tabeli 2 ispod:

Tabela 2: Organizacione odgovornosti i aranžmani

Zadatak	Odgovorna osoba
Priprema APP-a	
Osiguranje pripreme APP-a uključujući popis i socio ekonomska istraživanja	TIP
Razvijanje svesti opština o zahtevima OPP-a i APP-a	TIP
Odobrenje APP-a	SB
Objavljivanje informacija i konsultacije	
Objavljivanje informacija i dokumenata svim projektom pogođenim osobama i zajednicama i organizacija javnih skupova	TIP u saradnji sa uključenim opštinama
Vođenje evidencije o konsultativnim aktivnostima	TIP
Proces otkupa zemljišta	
Direktna komunikacija sa i posete vlasnicima i stanarima	TIP i uključene opštine kao vlasti za eksproprijaciju
Pregovori i aktivnosti eksproprijacije, pre početka gradnje	TIP i uključene opštine
Pružanje pomoći ranjivim osobama/domaćinstvima	TIP u saradnji s opštinskim odelima nadležnim za socijalnu brigu, raseljene osobe i izbeglice
Plaćanje/davanje kompenzacionih paketa	TIP
Praćenje i izveštavanje	
Praćenje i izveštavanje SB u odnosu na otkup zemljišta	TIP
Praćenje i izveštavanje u vezi privremenog zauzimanja zemljišta se provodi nakon početka gradnje	Izvođač radova
Priprema revizije nakon završetka na kraju procesa otkupa zemljišta	Nezavisna treća strana koju ugovara TIP
Primanje i rad sa žalbama	
Obrada i rad sa žalbama	TIP/službenik lokalne opštine
Primanje žalbi i potvrda primitka žalbe	TIP/službenik lokalne opštine
Čuvanje integrisanog registra žalbi	TIP

7.2. Troškovi

Troškovi otkupa zemljišta/procesa preseljenja će biti odgovornost Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredine. Troškovi pružanja socijalne pomoći će biti odgovornost spomenutog Ministarstva i uključenih opština. Detaljne procene troškova će se dati u APP-u.

7.3 Praćenje i izveštavanje

Praćenje otkupa zemljišta i procesa preseljenja provodi korisnik eksproprijacije da:

- utvrdi jesu li aktivnosti u toku prema rasporedu i jesu li rokovi zadovoljeni;
- osigura da standard življenja PPO-a bude obnovljen ili poboljšan;
- proceni da li su mere kompenzacije/sanacije dovoljne;
- identifikuje sve potencijalne probleme; i
- identifikuje metode za ublažavanje bilo kakvih identifikovanih problema.

TIP će održavati bazu podataka otkupa zemljišta o porodicama/preduzećima čije su imovine zahvaćene (uključujući i one koji nisu vlasnici). Podaci/informacije će se redovno ažurirati kako bi se pratio napredak porodica i preduzeća.

Indikatori koji se koriste za praćenje uključuju, posebno sljedeće:

- ukupna potrošnja na eksproprijaciju i kompenzacije,
- broj projektom pogođenih osoba po kategorijama i broj projektom pogođenih domaćinstava po kategorijama,
- broj objekata (stambenih i nestambenih) identifikovanih za rušenje,
- broj javnih skupova i konsultacija s pogođenim osobama,
- broj i postotak pojedinih kompenzacionih ugovora potpisan pre početka izvođenja radova,
- broj osoba koje traže posebnu pomoć i vrste pomoći koje se pravovremeno pružaju ranjivim pojedincima/domaćinstvima,
- broj ljudi koji su primili novčanu kompenzaciju u periodu monitoringa s distribucijom po vrsti kompenzacije i klasama iznosa,
- broj i iznosi uplata koje ponovno uspostavljaju gubitak prihoda,
- broj i vrste žalbi, uključujući sve sudske sporove, u vezi s otkupom zemljišta (podnesen i rešen i koliko dugo je trebalo za njihovo rešenje).

TIP će pripremiti i dostaviti godišnje izveštaje o napretku projekta Svetskoj banci, uključujući napredak postignut u implementaciji APP-a.

Osim toga, TIP će olakšati razvoj revizije po završetku na kraju procesa otkupa zemljišta koju vrši nezavisni ekspert.

Upravljanje vodama na zapadnom Balkanu u slivu reke Drine
Okvir politike preseljenja

Dodatak 1: Poređenje srpskog Zakona o eksproprijaciji sa zahtevima OP-a 4.12

Problem	Zahtevi zakona o eksproprijaciji Srbije	Zahtevi OP-a 4.12 Svetske banke	Korektivna radnja
Izbegavanje ili minimizacija preseljenja/otkupa zemljišta	Nema posebnih odredbi u Zakonu o eksproprijaciji, međutim u praksi se preseljenje i eksproprijacija izbegavaju ili minimizuju tokom pravljenja projekta u kontekstu minimizacije troškova.	Prisilno preseljenje treba izbegavati ili smanjiti ako je moguće, istražujući sve alternative projekta.	Zahtev SB je preduslov - dužnik mora uzeti u obzir sve održiva alternative projekta pre podnošenja zahteva u skladu sa zakonskim procedurama lokalnog zakonodavstva.
Popis stanovništva i socio-ekonomsko istraživanje i akcioni plan preseljenja (APP)	Zakon ne traži razvoj posebnih planova preseljenja, niti implementaciju popisa/socio-ekonomskog istraživanja. Prema zakonu o eksproprijaciji zahtev za utvrđivanje javnog interesa i kasniji predlog za eksproprijaciju moraju uključiti detaljnu listu imovine koja će biti predmet eksproprijacije, lokacije i informacije o pojedincima koji imaju formalna zakonska prava na te imovine. Predlog za eksproprijaciju također moraju pratiti izvaci iz katastra ili drugi javni dokumenti (zemljišne knjige) koji navode sva prava na zahvaćene imovine.	Popis stanovništva i socio-ekonomsko istraživanje se trebaju izvršiti za potrebe razvoja APP-a u ranim fazama pripreme projekta i uključiti potencijalno raseljene osobe. Studija treba sadržavati informacije o (i) sadašnjim stanarima u zahvaćenom području, (ii) karakteristike raseljenih domaćinstava i njihov životni standard i izvore egzistencije, (iii) veličine očekivanih gubitaka i obim preseljenja, i (iv) informacije o ranjivim grupama ili osobama.	Popis stanovništva i socio-ekonomsko istraživanje za svaki APP trebaju biti pripremljeni u skladu sa zahtevom Svetske banke uz studiju eksproprijacije u skladu s lokalnim propisima.
Učestvovanje javnosti/konsultacije sa pogođenim osobama	Oni koji imaju formalna zakonska prava se informišu kroz proces eksproprijacije (tj. donošenje zahteva za određivanje javnog interesa podnošenje zahteva za eksproprijaciju; pre nego što se donese odluka o eksproprijaciji opštinska služba koja je zadužena za eksproprijaciju mora pozvati sve pogođene osobe koje imaju formalna zakonska prava na sastanak da im prezentuje bilo kakve činjenice koje mogu biti relevantne za eksproprijaciju.	Raseljene osobe trebaju biti smisleno konsultovane i treba ih poticati da učestvuju u planiranju i implementaciji preseljenja.	Srpski zakonski zahtevi moraju biti ispunjeni, ali dužnik treba dodatno pristupiti vlasniku imovine i konsultovati vlasnika imovine u svim fazama eksproprijacije.

Upravljanje vodama na zapadnom Balkanu u slivu reke Drine
Okvir politike preseljenja

Kvalifikovanost na kompenzaciju (Kategorizacija)	<p>Zakon o eksproprijaciji predviđa kompenzaciju samo onima koji imaju formalna zakonska prava (kategorija a)</p> <p>Oni koji u okviru OP-a 4.12 spadaju u kategoriju b i Kategoriju c nemaju prava na bilo kakvu kompenzaciju ili pomoć u obnovi izvora egzistencije prema zakonu.</p>	<p>Prema OP-u 4.12 Svetske banke, postoje 3 kategorije osoba u pogledu kvalifikovanosti za kompenzaciju:</p> <p>a) Oni koji imaju formalna prava na zemlju i imaju pravo na kompenzaciju za zemlju koju koriste i drugu pomoć;</p> <p>b) Oni koji nemaju formalna prava na zemlju u vreme kada popis počne, ali polažu pravo na zemljište i imovinu, pod uslovom da su takva potraživanja priznata prema zakonima Srbije ili će postati priznata kroz proces identifikovan u APP-u i imaju pravo na kompenzaciju za zemljište i drugu pomoć; i</p> <p>c) Oni koji nemaju prepoznatljivo zakonsko pravo ili pravo na zemlju koju nastanjuju, ali imaju pravo na pomoć za preseljenje.</p>	<p>Osim zahteva srpskog zakonodavstva, moraju biti ispunjeni zahtevi SB koji se odnose na druge kategorije pogođenih osoba.</p>
Kompenzacija	<p>Kompenzacija se prema Zakonu o eksproprijaciji određuje prema prevladavajućoj tržišnoj vrednosti uzimajući u obzir vrednost zemljišta (poljoprivredno zemljište ili zemljište u urbanim područjima), trošak objekata (stambeni ili poslovni) i instalacija, voćnjaka, vinograda, useva, šumskog zemljišta i drvene građe. Kompenzacija se daje i za korišćenje, zakup i privremeno zauzimanje zemljišta.</p>	<p>Raseljenim osobama treba osigurati brzu i efektivnu kompenzaciju u punom trošku zamene za gubitke imovine koji se mogu direktno pripisati projektu. Nadalje, politika nudi novčanu kompenzaciju kao alternativu, ili stambene alternative.</p>	<p>Kompenzacija se mora dati po zamenskoj vrednosti u skladu sa zahtevima OP-a 4.12.</p>

Upravljanje vodama na zapadnom Balkanu u slivu reke Drine
Okvir politike preseljenja

Pomoć raseljenim stranama	Zakon ne sadrži bilo kakve posebne odredbe za pomoć preseljenim stranama u skladu sa OP-om 4.12. Međutim, u članu 51, Zakona o eksproprijaciji se od korisnika eksproprijacije može sudskom odlukom zatražiti da ponudi novčanu kompenzaciju koja prelazi procenjenu fer tržišnu vrednost, kako je definisano ranije ako druge lične ili porodične okolnosti osobe koja je pogođena određuju da je potrebno da se osigura da njegova/njena egzistencija bude zaštićena (broj članova domaćinstva, broj članova domaćinstva koji donose prihod, zdravstveno stanje članova domaćinstva, mesečni prihod domaćinstva, itd.).	Raseljene osobe treba pomoći u poboljšanju njihovog ranijeg životnog standarda, sposobnosti zarade i nivoa proizvodnje, ili barem u obnavljanju istih.	Pomoć preseljenima se mora pružiti u skladu sa zahtevima OP-a 4.12.
Žalbe	Nema posebnog zahteva za uspostavljanje nezavisnog mehanizma žalbi, prema Zakonu o eksproprijaciji. Zakon predviđa prava pogođenih građana (onih sa formalnim zakonskim pravima) da se žale u mnogim fazama postupka eksproprijacije, počevši sa administrativnim i sudskim žalbama (npr. protiv odluke o javnom interesu, odluke o eksproprijaciji i što se tiče kompenzacije).	Odgovarajući i dostupni žalbeni mehanizmi su utvrđeni za raseljene osobe i zajednice primaoca.	Vlasnici imovine i/ili osobe koje podležu prisilnom preseljenju moraju imati pravo žalbe tokom i nakon postupka preseljenja, u skladu s Zakonom o eksproprijaciji. Osim toga će se uspostaviti žalbeni mehanizam specifičan za projekt na način utvrđen u ovom OPP-u.
Praćenje	Zakon ne sadrži bilo kakve posebne odredbe praćenju u skladu sa OP-om 4.12.	Zajmoprimac je odgovoran za odgovarajuće praćenje i procenu aktivnosti navedenih u instrumentima za preseljenje.	TIP će biti odgovoran za praćenje u skladu sa zahtevima iz ovoga OPP-a.

Dodatak 2: Struktura APP-a prema OP-u 4.12

Obim i nivo detalja u APP-u variraju s veličinom i kompleksnošću preseljenja.

Plan se mora temeljiti na ažurnim i pouzdanim informacijama o: (a) predloženom preseljenju i njegovim efektima na raseljene osobe i druge grupe na koje negativno utiče, i (b) pravnim pitanjima koja su uključena u preseljenje.

APP-a obuhvaća relevantne elemente navedene u nastavku. Kada bilo koji element nije relevantan u projektnim okolnostima, to bi trebalo biti navedeno u APP-u.

1. *Opis projekta.* Opšti opis projekta i identifikacija područja projekta.
2. *Potencijalni uticaji.* Identifikacija: (a) komponente projekta ili aktivnosti koje su dale povoda za preseljenje; (b) zone uticaja takve komponente ili aktivnosti; (c) razmatrane alternative kako bi se izbeglo ili da se minimizuje preseljenje; i (d) mehanizama utvrđenih kako bi se, u najvećoj mogućoj meri, smanjilo preseljenje tokom implementacije projekta.
3. *Ciljevi.* Glavni ciljevi programa preseljenja.
4. *Socio-ekonomske studije.* Nalazi socio-ekonomskih studija koje će se provoditi u ranim fazama pripreme projekta i uz učestvovanje potencijalno raseljenih osoba, uključujući
  - (a) rezultate popisa stanovništva koji pokrivaju
    - (i) sadašnje stanare zahvaćenog područja kako bi se uspostavio temelj za izradu programa preseljenja i isključio kasniji priliv ljudi kvalifikovanih za kompenzaciju i pomoć za preseljenje;
    - (ii) standardne karakteristike raseljenih domaćinstava, uključujući opis sistema proizvodnje, rada i organizacije domaćinstva; informacije nultog stanja o izvorima egzistencije (uključujući, ako je bitno, nivo proizvodnje i prihode dobivene u formalnim i neformalnim ekonomskim aktivnostima) i životnog standarda (uključujući i zdravstveni status) raseljene populacije;
    - (iii) veličina očekivanog potpunog ili parcijalnog gubitka imovine i obima preseljenja, fizičkog ili ekonomskog;
    - (iv) informacije o ranjivim grupama ili osobama, za koje se moraju napraviti posebni aranžmani; i
    - (v) odredbe da se ažuriraju informacije o izvorima egzistencije i životnom standardu raseljenih ljudi u redovnim intervalima, tako da najnoviji podaci budu dostupni u vreme njihovog raseljavanja.
  - (b) druge studije opisuju sljedeće
    - (i) korišćenje zemljišta i sisteme transfera, uključujući inventar zajedničkog vlasništva prirodnih resursa iz kojih ljudi izvlače svoju egzistenciju i hranu, sisteme korišćenja koji se ne zasnivaju na vlasništvu (uključujući ribolov, ispašu ili korišćenje šumskih područja) kojima upravljaju lokalno priznati mehanizmi raspodele zemlje i sva pitanja u vezi s različitim sistemima korišćenja u projektnom području;
    - (ii) obrasci društvene interakcije u pogođenim zajednicama, uključujući i društvene mreže i sistem socijalne podrške, i kako će na njih uticati projekt;
    - (iii) javna infrastruktura i socijalne usluge koje će biti pogođene; i
    - (iv) društvena i kulturna obeležja raseljenih zajednica, uključujući opis formalnih i neformalnih institucija (na primer, društvene organizacije, ritualne grupe, nevladine organizacije (NVO)) koje mogu biti relevantne za strategiju konsultacija i izradu i implementaciju aktivnosti preseljenja,
5. *Pravni okvir.* Nalazi analize pravnog okvira, koji pokrivaju:
  - (a) obim snage eminentne domene i prirode kompenzacije povezane s njom, u smislu metodologije procene i vremena plaćanja;

Upravljanje vodama na zapadnom Balkanu u slivu reke Drine
Okvir politike preseljenja

- (b) važeće zakonske i administrativne procedure, uključujući i opis pravnih lekova dostupnih raseljenim osobama u sudskom postupku i normalan vremenski okvir za takve postupke, kao i sve raspoložive alternativne mehanizme rešavanja sporova koji mogu biti relevantni za preseljenje u okviru projekta;
- (c) merodavno pravo (uključujući i običajno i tradicionalno pravo) kojim se uređuje korišćenje zemljišta, procenjena vrednost imovine i gubitaka, kompenzacije i prava na korišćenje prirodnih resursa; običajno lično pravo u vezi s preseljenjem; i zakoni za zaštitu životne sredine i zakonodavstva za socijalnu negu;
- (d) zakoni i propisi koji se odnose na agencije odgovorne za implementaciju aktivnosti preseljenja;
- (e) razlike, ako ih ima, između lokalnih zakona koji pokrivaju eminentnu domenu i preseljenje i politike preseljenja Banke, te mehanizmi da se premoste takve razlike; i
- (f) svi pravni koraci potrebni kako bi se osigurala efektivna implementacija aktivnosti preseljenja u okviru projekta, uključujući, prema potrebi, postupak za priznavanje polaganja prava na zakonska prava na zemljište, uključujući potraživanja koja proizlaze iz običajnog prava i tradicionalne upotrebe.

6. *Institucionalni okvir.* Nalazi analize institucionalnog okvira koja pokriva:

- (a) identifikaciju agencija nadležnih za aktivnosti preseljenja i NVO-e koji mogu imati ulogu u implementaciji projekta;
- (b) procena institucionalne sposobnosti tih agencija i NVO-a; i
- (c) sve mere koje su predložene za poboljšanje institucionalnih kapaciteta agencija i NVO-a koji su odgovorni za implementaciju preseljenja.

7. *Kvalifikovanost.* Definicija raseljenih osoba i kriteriji za utvrđivanje njihove kvalifikovanosti za kompenzacije i druge pomoći kod preseljenja, uključujući relevantne granične datume.

8. *Procena kompenzacije i kompenzacija za gubitke.* Metodologija koja se koristi u proceni gubitaka da se odredi trošak zamene i opis predloženih vrsta i nivoa kompenzacija prema lokalnim zakonima i takvih dodatnih mera koje su potrebne za postizanje troška zamene za izgublenu imovinu.

9. *Mere preseljavanja.* Opis paketa kompenzacija i drugih mera preseljenja koje će pomoći svaku kategoriju kvalifikovanih raseljenih osoba da se postignu ciljevi politike. Osim što trebaju biti tehnički i ekonomski izvedivi, paketi za preseljenje trebaju biti u skladu s kulturnim sklonostima raseljenih osoba, i trebaju biti pripremljeni u saradnji s njima.

10. *Izbor lokacije, priprema lokacije i preseljenje.* Alternativne lokacije za preseljenje koje se razmatra i objašnjenje onih odabranih, pokrivajući sljedeće:

- (a) institucionalna i tehnička rešenja za identifikaciju i pripremu lokacije preseljenja, bilo ruralnu ili urbanu, za koju su kombinacija produktivnog potencijala, prednosti lokacije i drugi faktori barem uporedivi s prednostima starih lokacija, uz procenu vremena koje je potrebno za otkup i prenos zemljišta i pomoćnih sredstava;
- (b) sve mere potrebne da se spreči špekulacija sa zemljištem ili priliv nekvalifikovanih osoba na odabrane lokacije;
- (c) postupci za fizičko preseljenje u okviru projekta, uključujući vremenske rasporede za pripremu lokacije i njen prenos; i
- (d) pravna rešenja za regulisanje korišćenja i prenos vlasništva na preseljene osobe.

11. *Stanovanje, infrastruktura i socijalne usluge.* Planovi da se pruži (ili finansira pružanje preseljenim osobama) stanovanje, infrastruktura (na primer, vodovod, prilazne ceste), i socijalne usluge (npr, škole, zdravstvene usluge) i planovi da se osiguraju uporedive usluge populacijama primaocima, tj. bilo kakav potrebni razvoj lokacije, inženjerski i arhitektonski projekti za ove objekte.

12. *Zaštita i upravljanje životnom sredinom.* Opis granica područja za preseljenje i procena uticaja na životnu sredinu predloženog preseljavanja i mere za ublažavanje i upravljanje tim uticajima (koordiniše se po potrebi uz procene uticaja na životnu sredinu glavne investicije koju zahteva preseljenje).

13. *Učestvovanje Zajednice.* Uključenost preseljenih osoba i zajednica primaoca:

- (a) opis strategije za konsultacije s učestvovanjem preseljenih osoba i primaoca u osmišljavanju i implementaciji aktivnosti preseljenja;
- (b) sažetak izraženih stavova i kako su ti stavovi uzeti u obzir u pripremi APP-a;
- (c) pregled alternativa preseljenja koje su prezentovane i izbor raseljenih osoba u vezi opcija koje su im dostupne, uključujući i izbor u vezi s oblicima kompenzacije i pomoći i izbor da li se preseljenje vrši kao preseljenje pojedinaca, porodica ili delova već postojeće zajednice ili grupe srodnika, kako bi se održao postojeći oblik organizacije grupe, te zadržao pristup kulturnim dobrima (npr. bogomolje, centri za hodočašće, groblja); i
- (d) institucionalizovana rešenja kojim raseljeni ljudi mogu preneti svoje zabrinutosti vlastima tokom planiranja i implementacije projekta, te mere da osetljive grupe, kao što su autohtoni narodi, etničke manjine, bezemljaši, i žene, budu adekvatno zastupljene.

14. *Integracija s populacijom primaoca.* Mere za ublažavanje uticaja preseljenja na bilo kakve zajednice primaoca, uključujući

- (a) konsultacije s zajednicama primaocima i lokalnim vlastima;
- (b) mere za brze tendere i isplate primaocima za zemljište ili drugu imovinu koja se pruža preseljenim osobama;
- (c) mere za rešavanje bilo kakvih sukoba koji mogu nastati između preseljenih zajednica i zajednica primaoca; i
- (d) mere potrebne za poboljšanje usluga (npr. obrazovanje, vodosnabdevanje, zdravstvene i proizvodne usluge) u zajednicama primaocima kako bi iste bile barem uporedive s uslugama dostupnim preseljenim osobama.

15. *Žalbeni postupci.* Pristupačni i dostupni postupci preko treće strane za rešavanja sporova koji proizlaze iz preseljenja. Takvi žalbeni mehanizmi trebaju uzeti u obzir dostupnost sudskog postupka i tradicionalne mehanizme zajednice za rešavanje sporova.

16. *Organizacija odgovornosti.* Organizacioni okvir za implementaciju preseljenja, uključujući i identifikaciju agencija odgovornih za mere preseljenja i pružanje usluga, aranžmane kojima se osigurava odgovarajuća koordinacija između agencija i nadležnosti uključenih u implementaciju, kao i sve mere (uključujući tehničku pomoć) potrebne za jačanje kapaciteta implementacionih agencija da kreiraju i provedu aktivnosti preseljenja, odredbe za prenos odgovornosti za upravljanje sadržajima i uslugama koje se nudi u sklopu projekta na lokalne vlasti ili same preseljene osobe, a i za prenos drugih takvih odgovornosti sa agencija za implementaciju preseljenja, kada je to potrebno.

17. *Raspored implementacije.* Raspored implementacije treba da pokriva sve aktivnosti preseljenja od pripreme do implementacije, uključujući i rokove za ostvarivanje očekivanih koristi za preseljene osobe i primaoca i ukidanje različitih oblika pomoći. Raspored treba navesti kako su aktivnosti preseljenja povezane s implementacijom celog projekta.

18. *Troškovi i budžet.* Tabele treba napraviti sa stavkama procene troškova za sve aktivnosti preseljenja, uključujući kompenzacije za inflaciju, rast populacije, i druge nepredviđene troškove; vremenske rasporede za troškove, izvore sredstava i aranžmane za pravovremenost dotoka sredstava i sredstava za preseljenje, ako ih ima, u područjima izvan nadležnosti implementacione agencije.

19. *Praćenje i procena.* Implementaciona agencija treba uspostaviti aranžmane za praćenje aktivnosti preseljenja, uz dopunu nezavisnih posmatrača kako to Banka bude smatrala za odgovarajuće, kako bi se osigurala potpune i objektivne informacije, indikatori praćenja rezultata za merenje ulaza, izlaza i ishoda aktivnosti preseljenja, uključenost raseljenih osoba u procesu praćenja, procena uticaja preseljenja u razumnom periodu nakon završetka svih preseljenja i povezanih razvojnih aktivnosti, uz korišćenje rezultata preseljenja za praćenje kasnije implementacije.

Skraćeni otkup zemljišta i Akcioni plan preseljenja¹³ [21]

Gde je to moguće, skraćeni plan obuhvaća sljedeće minimalne elemente:

- (a) popis raseljenih osoba i procena imovine;
- (b) opis kompenzacije i druge pomoći za preseljenje koje treba pružiti;
- (c) konsultacije s raseljenim ljudima o prihvatljivim alternativama;
- (d) institucionalna odgovornost za implementaciju i procedure za žalbe ispravak;
- (e) aranžmani za praćenje i implementaciju; i
- (f) vremenski raspored i budžet.

---

¹³ Prema OP-u 4.12, za pod-projekt gde je uticaj na cijelu populaciju manji ili je preseljeno manje od 200 ljudi, moguće je dogovoriti skraćeni APP.

Upravljanje vodama na zapadnom Balkanu u slivu reke Drine
Okvir politike preseljenja

Dodatak 3: Uzorak formulara za žalbe

Referentni broj:		
Puno ime (opcionalno)		
Kontakt informacije (opcionalno) Molimo da naznačite kako želite biti kontaktirani (mail, telefon, e-mail).	☐ Poštom: Navedite poštansku adresu: _____ _____ _____ ☐ Telefonom: _____ ☐ E-mailom: _____	
Preferirani jezik komunikacije	☐ Srpski ☐ Ostali ☐ Engleski (ako je moguće)	
Opis incidenta za žalbu	Šta se dogodilo? Gde se to dogodilo? Kome se to dogodilo? Šta je rezultat problema?	
Datum incidenta/žalbe		
	☐ Jednokratni incident/žalba (datum _____) ☐ Dogodilo se više od jednom (koliko puta? _____). ☐ U toku (trenutno se doživljava problem)	
Što biste želeli da se dogodi?		

Potpis: _____

Datum: _____

Molimo da ovaj obrazac pošaljete na:

Na ruke: Šef TIP-a, Projekt upravljanja vodama u slivu reke Drine na zapadnom Balkanu
Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine Srbije
Adresa: Omladinskih brigada br 1, 11070 Novi Beograd
Tel: + 381 11/260-79-60; 260-79-61
Fax: + 381 11/260-79-61
E-mail: office@minpolj.gov.rs

Dodatak 4: Zapisnik sa Konsultativnog sastanka o OPP-u u Srbiji

Datum i vreme: 19. januar 2016., 09:30-11:30 h

Mesto: Sala za sastanke Opštine Bajina Bašta

Organizator: Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine, fokalna agencija WBDRBM Projekta u Srbiji

Uvodne napomene

Gđa. Dragana Milovanović, rukovodilac Grupe za međunarodnu saradnju u oblasti voda u Direkciji za vode Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredine Vlade Srbije i nacionalna fokalna tačka u ime Ministarstva kao fokalne agencije WBDRBM Projekta u Srbiji, dala je uvodne napomene i održala pozdravni govor na konsultativnom sastanku, te pozdravila predstavnike Opštine Bajina Bašta, učesnike, predstavnike Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine (MoFTER), predstavnike WBDRBM Projekta i eksperte koji su pripremili RPF i druge Projektno dokumente. Gđa. Milovanović je pružila osnovne informacije o podršci i smernicama Svetske banke (SB) u pripremi WBDRBM Projekta, te naglasila da se zajedničkim naporima mogu ostvariti predviđeni rezultati Projekta: poboljšana prekogranična saradnja u oblasti integrisanog upravljanja slivom reke i zaštita životne sredine u Slivu reke Drine (SRD), povećani tehnički kapaciteti hidrometeoroloških stanica u sve tri države sliva kako bi se prilagodile i ublažile rezultate klimatskih promena kao što su suše i poplave u slivu, te rešavanje određenih problema i zadovoljenje potreba opština na području SRD. Gđa. Milovanović je naglasila da su Vlada Srbije i Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine svesni većih potreba i problema 16 opština u delu SRD-a koji pripada Srbiji, te da će se WBDRBM Projektom rešiti neki od tih problema, dok će se ostali pokušati rešiti kroz druge donatore i finansijske instrumente. Uz to, gđa. Milovanović je obavestila sve učesnike da su zaprimili jedan komentar od NVO „Oaza“ koja je zatražila uključivanje nacionalnih NVO u analizu interesnih grupa u dokumentu Okvir okolišnog i društvenog upravljanja (eng. *Environmental and Social Management Framework - ESMF*), a ne samo lokalnih NVO iz SRD-a. Ovaj komentar će se diskutirati i rešiti u skladu sa politikama i praksom SB.

Gđa. Dragana Vasić, inženjer i član tima eksperata WBDRBM Projekta, predstavila je trenutnu listu pilot investicija u svakoj od država SRD-a, te pojasnila kriterije za odabir investicija i razloge zašto neki od prepoznatih urgentnih potreba lokalnih opština u delu SRD-a koji pripada Srbiji nisu mogle biti deo WBDRBM Projekta (kao što su dva mala postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u Zvorniku).

Gđa. Borislava Blagojević, član tima eksperata WBDRBM Projekta, predstavila je ključne informacije o opsegu i komponentama WBDRBM Projekta.

Gosp. Fethi Silajdžić, Projekt menadžer WBDRBM Projekta, predstavio je aktivnosti pripreme koje je poduzeo tim eksperata u prethodna 3 meseca, a koji su rezultirali izradom glavnih dokumenata neophodnih za implementaciju Projekta (OPP, Dokument o proceni Projekta – eng. *Project Appraisal Document - PAD*, Operativni priručnik Projekta – eng. *Project Operational Manual - POM* i Okvir okolišnog i društvenog upravljanja – eng. *Environmental and Social Management Framework - ESMF*).

Prezentacija OPP-a

Nakon uvodnih napomena, gđica. Danijela Knežević, specijalista za društvena pitanja i član tima eksperata, pružila je relevantne osnovne informacije o izradi OPP-a. Gđica. Knežević je objasnila sledeće:

- Projektom se aktivira primena OP/BP 4.12 o nedobrovoljnom preseljenju zbog aktivnosti predviđenih u okviru pod-komponente 2B Projekta (podrška pilot projektima u sve tri zemlje Sliva koji uteču na smanjenje uticaja klimatskih promena). Lokacije ovih pilot projekata i opseg preseljenja još uvijek nisu definisani, s obzirom da glavni projekti još nisu dostupni u ovoj fazi Projekta. Tri zasebna Okvira politike preseljenja (OPP) su izrađena u sve tri zemlje (Srbija, BiH i Crna Gora). Kada specifični utecaji budu poznati, OPP će voditi pripremu Akcijskih planova za preseljavanje (APP) specifičnih za lokacije gdje to bude primenjivo. APP-i će se pripremiti za sve pod-projekte koji podrazumevaju preseljenje, kako bi se zadovoljile odredbe OP-a 4.12 i zahtevi lokalnog zakonodavstva u vezi otkupa zemljišta u sve tri zemlje.

Upravljanje vodama na zapadnom Balkanu u slivu reke Drine

Okvir politike preseljenja

- Projekt će provoditi ministarstva i/ili vladine agencije koji su odgovorni za upravljanje vodama u Srbiji, BiH i Crnoj Gori, a u svakoj od tri zemlje će biti osnovani Timovi za implementaciju (TIP) projekta odgovorni za svakodnevnu implementaciju projektnih aktivnosti.
- Pre podnošenja pilot projekata za razmatranje za finansiranje, TIP će pažljivo pregledati predložene projekte kako bi procenio da li će otkup zemljišta biti neophodan ili ne i u kojoj meri. Nakon procesa pregleda i utvrđivanja mogućih uticaja, TIP će dati izveštaj o rezultatima procesa selekcije Svetskoj banci i pripremiti OPP-e specifične za lokacije, osiguravajući da sve projektne aktivnosti budu u skladu sa zahtevima ovog OPP-a. OPP će biti dostavljen Svetskoj banci na pregled i odobravanje.
- Na osnovu provedene inicijalne detaljne analize i pregleda verovatnog otkupa zemljišta i uticaja preseljenja, procenjeno je da je potencijal za takve uticaje prihvatljivo nizak do umeren, s obzirom da će se pod-projekti unutar pod-komponente 2B uglavnom provoditi na zemljištu u vlasništvu opština ili drugih javnih tela. Na osnovu trenutno dostupnih podataka, nema očekivanog fizičkog preseljenja stanovnika (legalnih ili ilegalnih) ili ograničavanja pristupa resursima ili prihodima, kao rezultat projekta, a za projekt se ne očekuje da će za posledicu imati trajnu kupovinu stambenih i poslovnih objekata. Uticaji koji mogu biti povezani sa pilot projektima uključuju privremeno zauzimanje privatnih parcela za potrebe građevinskih radova (kao što su skladištenje materijala, pristup i sl.) ili za potrebe pripremnih radova (kao što je bušenje), uklanjanje pomoćnih objekata kao što su ograde, rezanje drveća u privatnom vlasništvu itd.
- Granični datum za uspostavu kvalifikovanosti za formalne vlasnike zemljišta će biti datum podnošenja predloga za eksproprijaciju od strane korisnika eksproprijacije u relevantnim opštinama (kao što je predviđeno Zakonom o eksproprijaciji), a granični datum za neformalne vlasnike koje ne prepoznaje Zakon o eksproprijaciji bit će datum istraživanja nultog stanja. Granični datum će biti javno objavljen u lokalnim medijima i na savetodavnim sastancima s pratećim obrazloženjem.
- Svi vlasnici, stanari i korisnici zahvaćene imovine u vreme graničnog datuma, sa ili bez potpuno priznatih prava vlasništva, imaju pravo na određenu vrstu kompenzacije, ili pomoć kao što je navedeno u matrici prava. Uzima se u obzir i pokušava ublažiti i gubitak skloništa (fizičko preseljenje) i gubitak izvora egzistencije (ekonomski gubitak, odnosno "ekonomsko preseljenje"). Pravo na naknadu će biti ograničeno graničnim datumom koji će se utvrditi za svaki podprojekat na datum podnošenja predloga za eksproprijaciju za formalne vlasnike, te dan početka istraživanja nultog stanja (popisa Projektom pogođenih osoba) za sve eventualne neformalne korisnike.
- Sve pogođene osobe i sve nove zajednice koje će ih prihvatiti će biti obaveštene, smisleno konsultovane i ohrabrene da učestvuju u planiranju, razvoju APP-a, implementaciji i evaluaciji preseljenja. Pogođeni ljudi će biti obavešteni o njihovim mogućnostima i pravima koja se odnose na preseljenje, i konsultovati će ih se o ponuđenim izborima i dat će im se tehnički i ekonomski izvedive alternative preseljenja.
- TIP će uspostaviti žalbeni mehanizam za rešavanje pitanja otkupa zemljišta i druge imovine, kao i gubitaka i štete uzrokovane građevinskim radovima. Zato žalbeni mehanizam mora biti uspostavljen u vreme kada PIT u saradnji s opštinskim upravama počne pregovore s Projektom pogođenim osobama te će funkcionisati do završetka građevinskih aktivnosti. Uzorak formulara žalbe se nalazi u OPP-u i prikazan je tokom prezentacije.

Diskusija i komentari

Nakon predstavljanja svih relevantnih informacija, gđa. Dragana Milovanović je otvorila sesiju diskusije i komentara.

Gosp. Aleksandar Jevtić iz Ljubodrag Jevdić iz HE Bajina Bašta je zatražio dodatno objašnjenje za finansiranje pilot projekata i male grantove.

Gđa. Milovanović je objasnila proces i kriterije za odabir pilot projekata, dodavši da GEF i SCCF sredstva podržavaju inovativna rešenja i ulaganja koja čine dodanu vrednost na redovne i konzervativne aktivnosti poput projektnih predloga za postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda koji nisu obuhvatali inovativna rešenja.

Upravljanje vodama na zapadnom Balkanu u slivu reke Drine
Okvir politike preseljenja

Potencijalna inovativna rešenja bi zahtevala novu dokumentaciju, dozvole i zemljište, te se svi ti zahtevi nisu mogli ispuniti u pripremnom roku Projekta.

Gđa. Aleksić iz MoFTER-a, BiH, pojasnila je da će Projekt imati komponentu malih grantova, te da će se objaviti dva poziva za male grantove u toku četverogodišnjeg trajanja WBDRBM Projekta. Vrednosti malih grantova su predviđene između 10.000 do 15.000 američkih dolara.

Gosp. Silajdžić je dodao da su mali grantovi uglavnom, zbog njihove veličine, namenjeni malim lokalnim NVO, školama i vrtićima, za potrebe povećanja vidljivosti, povećanja određenih aspekata njihovih kapaciteta i predstavljat će dodanu vrednost na lokalne aktivnosti u podršci integrisanom upravljanju vodama i zaštiti životne sredine.

Gđa. Dragana Ivanović iz Lokalne vlade Bajina Bašta zatražila je dodatne informacije da li se mali grantovi mogu koristiti za određene aktivnosti i potrebe Lokalne vlade kao što je izrada Lokalnih akcijskih planova za životnu sredinu.

Tim eksperata WBDRBM Projekta pojasnio je da su pripremne aktivnosti Projekta uključivale i izradu Operativnog priručnika Projekta, koji će uključivati relevantne informacije o, između ostalog, postupcima i politikama implementacije kao i zahtevima koji se moraju ispunjavati za male grantove (ko može aplicirati, kada, šta je potrebno za apliciranje itd.).

S obzirom da nije bilo dodatnih pitanja ili komentara tokom sesije, gđa. Milovanović je iznela zaključne napomene, pozdravila sve učesnike i obavestila ih da Ministarstvu poljoprivrede i zaštite životne sredine mogu dostaviti komentare do 20. januara 2016., nakon čega ističe rok za komentare i sugestije.

Upravljanje vodama na zapadnom Balkanu u slivu reke Drine
Okvir politike preseljenja

Lista učesnika konsultativnog sastanka u Srbiji

Projekat: Tehnička pomoć GEF/SCCF zapadnom Balkanu za pripremu Projekta upravljanja slivom Drine (WBDRBM projekat)

OKVIRNI PLAN ZA EKOLOŠKA I SOCIJALNA PITANJA WBDRBM PROJEKTA (ESMF) I
OKVIRNA POLITIKA PRESELJAVANJA (RPF)

Javna rasprava
Bajina Bašta, Srbija, 19.01.2016. 09:30-11:30h

Br.	Institucija	Ime i Prezime	Pozicija	Kontakt	Potpis
1.					
2.	SPAI JAZHUNA	JANKO ANJKULIĆ	IZV. POSLOV. UPR.	JANKO.P@PAHCO.COM	[Signature]
3.	HA TAPA	MARIJANA DOČIĆ	POSLOV. UPR.	MARIJANA.DOCIC@TAPA.BA	[Signature]
4.	KE BAJINA BAŠTA	BOŠKO DOČIĆ	POSLOV. UPR.	064/8969145	[Signature]
5.	POSLOV. UPR. ZA ZAŠTITU I POSREDOVANJE U PROMETU	BOŠKO DOČIĆ	POSLOV. UPR.	069 550 5576	[Signature]
6.	POSLOV. UPR. ZA ZAŠTITU I POSREDOVANJE U PROMETU	BOŠKO DOČIĆ	POSLOV. UPR.	069 550 5576	[Signature]
7.	JVP, SRBIJALUDE	BOŠKO DOČIĆ	POSLOV. UPR.	064-8404052	[Signature]
8.	JVP, SRBIJALUDE	BOŠKO DOČIĆ	POSLOV. UPR.	064-8404052	[Signature]
9.	JVP, SRBIJALUDE	BOŠKO DOČIĆ	POSLOV. UPR.	064-8404052	[Signature]
10.	POSLOV. UPR. ZA ZAŠTITU I POSREDOVANJE U PROMETU	BOŠKO DOČIĆ	POSLOV. UPR.	069 550 5576	[Signature]
11.	POSLOV. UPR. ZA ZAŠTITU I POSREDOVANJE U PROMETU	BOŠKO DOČIĆ	POSLOV. UPR.	069 550 5576	[Signature]
12.	POSLOV. UPR. ZA ZAŠTITU I POSREDOVANJE U PROMETU	BOŠKO DOČIĆ	POSLOV. UPR.	069 550 5576	[Signature]
13.	POSLOV. UPR. ZA ZAŠTITU I POSREDOVANJE U PROMETU	BOŠKO DOČIĆ	POSLOV. UPR.	069 550 5576	[Signature]
14.	POSLOV. UPR. ZA ZAŠTITU I POSREDOVANJE U PROMETU	BOŠKO DOČIĆ	POSLOV. UPR.	069 550 5576	[Signature]
15.	POSLOV. UPR. ZA ZAŠTITU I POSREDOVANJE U PROMETU	BOŠKO DOČIĆ	POSLOV. UPR.	069 550 5576	[Signature]
16.	POSLOV. UPR. ZA ZAŠTITU I POSREDOVANJE U PROMETU	BOŠKO DOČIĆ	POSLOV. UPR.	069 550 5576	[Signature]
17.	POSLOV. UPR. ZA ZAŠTITU I POSREDOVANJE U PROMETU	BOŠKO DOČIĆ	POSLOV. UPR.	069 550 5576	[Signature]

18.	MOFTER	NEHANA TOMIC	POSLOV. UPR.	069 550 5576	[Signature]
19.	MOFTER	NEHANA TOMIC	POSLOV. UPR.	069 550 5576	[Signature]
20.	WBDRBM	BOŠKO DOČIĆ	POSLOV. UPR.	069 550 5576	[Signature]
21.	WBDRBM	BOŠKO DOČIĆ	POSLOV. UPR.	069 550 5576	[Signature]
22.	FETHI SIKADZIC	BOŠKO DOČIĆ	POSLOV. UPR.	069 550 5576	[Signature]
23.					
24.	POSLOV. UPR. ZA ZAŠTITU I POSREDOVANJE U PROMETU	BOŠKO DOČIĆ	POSLOV. UPR.	069 550 5576	[Signature]
25.	POSLOV. UPR. ZA ZAŠTITU I POSREDOVANJE U PROMETU	BOŠKO DOČIĆ	POSLOV. UPR.	069 550 5576	[Signature]
26.					
27.					
28.					
29.					
30.					
31.					
32.					
33.					
34.					
35.					
36.					
37.					
38.					
39.					
40.					
41.					

Upravljanje vodama na zapadnom Balkanu u slivu reke Drine
Okvir politike preseljenja

Fotografije snimljene tokom konsultativnog sastanka u Srbiji

Upravljanje vodama na zapadnom Balkanu u slivu reke Drine

Okvir politike preseljenja

Javni pozivi na konsultativni sastanak u Srbiji

Министарство пољопривреде и заштите животне средине
РЕПУБЛИЧКА ДИРЕКЦИЈА ЗА ВОДЕ

НасловнаО намаСтруктураАктуелноДокументаПословиКонтактиЛанговиНајчешћа питањаАрхиваГалерија

НасловнаАктуелно

28. децембар 2015.

Техничка помоћ за припрему ГЕФ-СЦЦФ Западни Балкан,
Пројекат управљања сливом реке Дрине

ПОЗИВ НА ЈАВНУ РАСПРАВУ
ЗА
ОКВИР ЗА УПРАВЉАЊЕ ЖИВОТНОМ СРЕДИНОМ И ДРУШТВОМ
(ENVIRONMENTAL AND SOCIAL MANAGEMENT FRAMEWORK)

Документа су настала у оквиру техничке помоћи за припрему ГЕФ-СЦЦФ Западни Балкан, Пројекат управљања сливом реке Дрине, који има за циљ јачање капацитета у БиХ, Црној Гори и Србији у погледу планирања и имплементације интегралног управљања сливом реке Дрине, као и у испуњавању циљева који се односе на прилагођавање климатским променама (али и за ублажавање климатских промена) и, на тај начин, испуњавању краткорочних и дугорочних циљева ГЕФ Стратегије прилагођавања на климатске промене.

Примедбе и мишљења на наведене документе се подносе у писаном облику и достављају електронском поштом на е-маил адресу: dragana.milovanovic@minpolj.gov.rs

Јавна презентација

Оквир за управљање животном средином и друштвом
и
Оквир политике пресељења

одржаће се дана 19. јануара 2016. године са почетком у 09.30 сати у сали Скупштине општине Бајина Башта. Документа која су предмет расправе на српском и енглеском језику можете наћи овде.

Адреса: улица Душана Висића 28, Бајина Башта

Министарство пољопривреде и заштите животне средине

ЈВП Србијаводе

ЈВП Воде Војводине

Дунавска кутија

ВНС

РХМЗ

Сектор за ванредне ситуације

еУправа

ИНФОРМАТОР О РАДУ